

**Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»**

**Навчально-науковий інститут психології та
суспільних наук
Кафедра політичних наук і права**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
для практичних занять та самостійної роботи з дисципліни «Європейські
студії: європейське суспільство, політики, євроінтеграція»**

для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти
галузі знань С Соціальні науки, журналістика, інформація та
міжнародні відносини
спеціальності С2 Політологія
ОПП «Політологія. Українські та європейські політичні
студії»

Укладачі:
Музиченко Г. В., д. політ.н., проф.
Швець С. Л., к. політ. н.

УДК 327(4):378.147

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Південноукраїнського національного педагогічного університету
імені К. Д. Ушинського (протокол № 1 від 25 серпня 2025 року)*

Рецензенти:

Палінчак М. М., доктор політичних наук, професор, декан факультету міжнародних економічних відносин Ужгородського національного університету

Узун Ю. В. доктор політичних наук, професор, професор кафедри політології факультету міжнародних відносин, політології та соціології Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

Методичні рекомендації для практичних занять та самостійної роботи з дисципліни «Європейські студії: європейське суспільство, політики, євроінтеграція» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини С2 Політологія ОПП «Політологія. Українські та європейські політичні студії». Укладачі: Музиченко Г. В., Швець С. Л. ДЗ «Південноукраїнський нац. пед. ун-т імені К. Д. Ушинського». Одеса : Вид-во «Університет Ушинського». 2025. 100 с.

Методичні рекомендації укладені відповідно до освітньо-професійної програми «Політологія» з підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини спеціальності С2 Політологія.

У рекомендаціях висвітлено основні завдання щодо організації практичних занять та самостійної роботи з дисципліни здобувачами відповідної освітньої програми з урахуванням сучасних підходів до навчання у закладах вищої освіти. Методичні вказівки орієнтовані на розвиток практичних навичок, критичного мислення, відповідального ставлення до суспільних викликів і формування активної громадянської позиції.

ЗМІСТ

Передмова	4
1. Структура навчальної дисципліни	10
2. Теми практичних занять та самостійної роботи	17
3 Змістовий модуль I. Європейське суспільство та політичні моделі ЄС	21
4. Змістовий модуль II. Європейська інтеграція: механізми, виклики та перспективи	48
5. Критерії оцінювання	89
Рекомендовані джерела інформації	96

ПЕРЕДМОВА

Європейський континент упродовж століть виступав простором інтенсивних політичних, культурних та соціальних трансформацій. Сучасні інтеграційні процеси в Європі формують нову якість суспільного життя, яка ґрунтується на спільних цінностях, політичних інститутах та правових стандартах. Розуміння цих процесів є ключовим для аналізу сучасної міжнародної динаміки, а також для усвідомлення перспектив розвитку України в європейському просторі.

Дисципліна «Європейські студії: європейське суспільство, політики, євроінтеграція» покликана сформувати у здобувачів цілісне бачення європейських суспільних моделей, інституцій та політик, а також ознайомити з практиками європейської інтеграції та викликами, що постають перед Європейським Союзом і країнами-партнерами. Здобуті знання та компетентності стануть важливим підґрунтям для професійного становлення майбутніх фахівців у сфері політичних наук, міжнародних відносин та публічного управління.

Мета навчальної дисципліни: формування системного розуміння процесів європейської інтеграції, політичних і соціокультурних особливостей європейського суспільства, а також основних політик Європейського Союзу. Курс спрямований на розвиток аналітичних навичок щодо функціонування європейських інституцій, механізмів прийняття рішень та впливу європейської інтеграції на внутрішню і зовнішню політику держав-членів і країн-сусідів, зокрема України. Дисципліна забезпечує поглиблене вивчення європейської ідентичності, принципів демократичного врядування, політичних і економічних стратегій ЄС, а також сучасних викликів та перспектив розвитку європейського простору.

Передумови для вивчення дисципліни. Для вивчення навчальної дисципліни «Європейські студії: європейське суспільство, політики, євроінтеграція» (або паралельно з вивченням навчальної дисципліни) здобувачі

мають опанувати знання з таких навчальних дисциплін, як «Конституційне право європейських країн», «Політичні системи європейських країн», «Політика національної безпеки Європи та України», «Публічна влада та управління».

Дозвіл на використання ШІ: здобувачам вищої освіти дозволено використання генеративних інструментів штучного інтелекту (ШІ) для виконання письмових робіт, наукових досліджень та інших завдань. Однак робота повинна містити оригінальні висновки, аналіз та критичне осмислення.

Можливість перезарахування результатів навчання, отриманих у неформальній освіті. Мета: ця можливість надається для сприяння індивідуальним освітнім траєкторіям, визнання попереднього досвіду та досягнень здобувачів, а також для оптимізації їхнього навчального навантаження.

Очікувані програмні результати навчання

ПРН 01. Застосовувати для розв'язування складних задач політології розуміння природи та значення політики як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи розвиток уявлень про політику та її сучасні інтерпретації, особливостей реалізації влади у різних політичних системах, їх соціально-економічного, історичного та соціокультурного контексту.

ПРН 04. Приймати ефективні рішення з питань політики, політичних наук і дотичних проблем, у тому числі у складних і непередбачуваних умовах; прогнозувати розвиток політичних процесів; визначати фактори, що впливають на них і на досягнення поставлених цілей; аналізувати і порівнювати альтернативи; оцінювати ризики та імовірні наслідки політичних рішень.

ПРН 06. Критично осмислювати принципи здійснення влади та публічної політики, політичних інститутів та процесів, світової політики та політики окремих країн та регіонів.

ПРН 08. Розробляти і реалізовувати наукові та прикладні проекти у сфері політології та з дотичних до неї міждисциплінарних напрямів з урахуванням методологічних, економічних, соціальних, правових та етичних аспектів.

ПРН 11. Професійно виконувати у практичній діяльності функції фахівця-політолога відповідно до особливостей політичних відносин між акторами та інститутами в Європі (на міжнародному, національному, регіональному рівнях) та впливу інтеграційних процесів на владні відносини, урядування, політичні інститути з урахуванням політичної природи Європейського Союзу та його політик у різних сферах і місця України в них.

ПРН 12. Аналізувати актуальні проблеми та прогнозувати перспективні і ризиковані шляхи європейської та євроатлантичної інтеграції України.

Очікувані результати вивчення дисципліни

- історичні етапи становлення європейської ідентичності;
- цінності та ідеали європейської спільноти;
- роль міграції та політики інтеграції мігрантів;
- інституційну структуру ЄС та основи її функціонування;
- політичні партії та виборчі процеси в Європейському Союзі;
- процеси ухвалення рішень у ЄС;
- напрямки політики розширення ЄС;
- Європейські програми розвитку та їх фінансування;
- перспективи української євроінтеграції;
- європейські дослідницькі можливості та академічні мережі.

уміти:

- аналізувати європейську політику, прийняття рішень та вплив європейських інститутів на держави-члени та партнерів;
- оцінювати політичні процеси в ЄС та їхній вплив на міжнародні відносини;

- використовувати правові документи ЄС для оцінки інтеграційних процесів;
- оцінювати роль ЄС у глобальному контексті та формулювати прогнози щодо майбутнього розвитку європейської інтеграції;
- визначати стратегічні пріоритети європейських програм розвитку та їх фінансування;
- аргументовано формулювати позицію щодо ключових аспектів європейської інтеграції, брати участь у наукових дискусіях та дебатах;
- використовувати сучасні джерела інформації та методи дослідження для аналізу європейських політичних процесів.

Здобувачі, які використовують ІІІ для допомоги у виконанні завдань, зобов'язані:

- у передмові зазначити факт використання ІІІ у роботі.
- пояснити як саме ІІІ допоміг у створенні тексту (генерація ідей, перевірка фактів, формулювання висновків).
- пояснити, які частини тексту були створені за допомогою ІІІ і в яких аспектах вносено власні корективи

Процедура визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті Перезарахуванню підлягають лише ті результати навчання (знання, вміння), які відповідають програмним результатам навчання або змісту навчальних тем дисципліни «Європейські студії: європейське суспільство, політики, євроінтеграція».

Унаслідок досягнення результатів навчання здобувачі вищої освіти в контексті змісту навчальної дисципліни мають опанувати такі компетентності:

Загальні компетентності:

ЗК01. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК02. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.

ЗК03. Здатність розробляти проєкти та управляти ними.

ЗК05. Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями.

ЗК06. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

Спеціальні компетентності:

СК01. Усвідомлення природи та значення політики як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи розвиток уявлень про політику та її сучасні інтерпретації.

СК02. Спроможність здійснювати фахову педагогічну та/або науково-педагогічну діяльність у закладах освіти.

СК03. Критичне осмислення проблем та принципів функціонування та закономірностей розвитку влади та публічної політики, політичних інститутів та процесів, гендерної політики, світової політики та політики окремих країн та регіонів.

СК04. Здатність комплексно аналізувати владу та урядування, політичні системи, інститути та режими, політичні процеси та політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.

СК05. Спроможність комплексно використовувати нормативну та емпіричну політичну теорію, методологію політичних досліджень та прикладного політичного аналізу.

СК06. Здатність використовувати широкий спектр концептів і методів для інтерпретації та аналізу політики на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні.

СК07. Спроможність ефективно виконувати політико-організаційні, експертно-аналітичні та консультаційні функції на національному та міжнародному рівні.

СК08. Здатність застосовувати методологію, обирати та адаптувати дослідницький дизайн у сфері політології та виконувати політологічні дослідження з презентацією результатів.

СК09. Здатність до активної участі у громадських ініціативах з розумінням та ефективним практичним застосуванням принципів громадянського суспільства, його сталого розвитку, усвідомлювати цінності демократії, права та свободи людини і громадянина.

СК11. Здатність комплексно аналізувати українсько -європейські владно-політичні відносини та розуміти особливості функціонування публічної політики, політичних інститутів та процесів в Україні та Європі.

Міждисциплінарні зв'язки: «Методологія і методи політологічних досліджень», «Сучасна політична теорія», «Публічна влада та управління», «Проблеми ідентичності в умовах глобалізації», «Політика національної безпеки Європи та України».

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль I. Європейське суспільство та політичні моделі ЄС (Content Module I. European Society and Political Models of the EU)

Тема 1. Європейські студії як академічна дисципліна: генеза, предмет і методи (European Studies as an Academic Discipline: Genesis, Subject, and Methods)

Становлення європейських студій як міждисциплінарної академічної дисципліни. Аналіз предмета дослідження та ключових концептів, що визначають сучасні європейські студії. Методи дослідження: порівняльний аналіз, кейс-стаді, політичний аналіз політик ЄС. Виклики сучасних досліджень: глобалізація, зміни у європейській інтеграції, актуальні політичні процеси.

Тема 2. Концепт «Європи» в політичній науці: від цивілізаційної ідеї до політичного проекту (The Concept of “Europe” in Political Science: From a Civilizational Idea to a Political Project)

Розвиток поняття «Європа» як цивілізаційної, культурної та політичної категорії. Історичні етапи формування європейської ідентичності. Європейський політичний проект: утворення ЄС, інтеграційні процеси та їх ціннісна основа. Суперечності та дискусії навколо універсальності європейських цінностей та національних особливостей.

Тема 3. Міграція як чинник європейських трансформацій: виклики та перспективи інтеграційної політики (Migration as a Factor of European Transformations: Challenges and Prospects of Integration Policy)

Сутність і види міграції в Європі: економічна, політична, екологічна, трудова та вимушена міграція. Історичні етапи міграційних процесів у Європі: колоніальна спадщина, післявоєнні хвилі міграції, розширення ЄС, сучасні міграційні кризи. Політика Європейського Союзу у сфері міграції та притулку: Дублінська система, Європейська агенція з охорони кордонів та берегової охорони (Frontex), Пакт про міграцію та притулок. Спільні та національні підходи до врегулювання міграційних потоків. Інтеграція мігрантів як виклик і можливість для європейського суспільства. Основні моделі інтеграції: мультикультуралізм, асиміляція, інтеграційна політика. Вплив міграції на економіку, соціальну сферу та політичний ландшафт Європи. Виклики та суперечності міграційної політики: безпека, соціальна згуртованість, зростання популізму та радикальних настроїв. Роль міжнародних організацій, громадянського суспільства та медіа у формуванні міграційної політики ЄС.

Тема 4. Інституційна структура ЄС: основи функціонування (The Institutional Structure of the EU: Fundamentals of Functioning)

Визначення інституційної структури Європейського Союзу та основні принципи її функціонування: верховенство права, поділ повноважень, принципи субсидіарності та пропорційності. Огляд ключових інституцій ЄС: Європейська Рада, Рада Європейського Союзу, Європейська Комісія, Європейський Парламент, Суд Європейського Союзу, Європейський Центральний Банк та Рахункова палата ЄС. Роль кожної інституції в процесі ухвалення політичних рішень, формуванні законодавства та забезпеченні виконання європейського права. Процеси взаємодії інституцій в рамках законодавчої та виконавчої функцій. Співпраця між інституціями для розробки спільних політик та стратегій розвитку ЄС. Взаємодія інституцій ЄС з національними урядами держав-членів. Виклики та перспективи розвитку інституційної системи ЄС, зокрема в умовах глобалізації, збільшенням чисельності держав-членів та інституційними реформами.

Тема 5. Політичні партії та виборчі процеси в Європейському Союзі (Political Parties and Electoral Processes in the European Union)

Визначення ролі політичних партій у політичній системі Європейського Союзу. Структура та організація політичних партій на європейському рівні: транснаціональні партії, партії Європейського парламенту, національні партії та їхня взаємодія з інституціями ЄС. Основні політичні партії ЄС: їхні програми, ідеології та роль у формуванні європейської політики. Функціонування партійних груп в Європейському парламенті та їхній вплив на ухвалення рішень. Роль політичних партій у розвитку демократичної системи ЄС. Виборчі процеси в ЄС: організація виборів до Європейського парламенту, принципи та процедури. Порівняння виборчих систем в різних країнах ЄС, вплив на результати виборів. Роль громадян ЄС у виборчих процесах: участь у виборах та їхні права. Виклики та проблеми, з якими стикаються політичні партії та виборчі системи ЄС: зростання євроскептицизму, вплив популістських рухів, участь молоді у виборах та забезпечення рівності та справедливості виборчого процесу. Перспективи розвитку європейських виборчих процесів.

Змістовий модуль II. Європейська інтеграція: механізми, виклики та перспективи (Content Module II. European Integration: Mechanisms, Challenges, and Prospects).

Тема 6. Процеси ухвалення рішень у ЄС: симуляційні кейси (Decision-Making Processes in the EU: Simulation Cases).

Огляд процесу ухвалення рішень у Європейському Союзі. Основні інституції, що беруть участь у процесі ухвалення рішень: Європейська Рада, Рада Європейського Союзу, Європейська Комісія, Європейський Парламент, Суд Європейського Союзу. Механізми прийняття рішень: звичайна законодавча процедура (співвирішення), спеціальні законодавчі процедури та консенсусне ухвалення рішень. Функціонування системи голосування в Раді Європейського Союзу: кваліфікована більшість, одноголосне голосування, роль національних інтересів. Роль Європейського Парламенту у процесі ухвалення рішень та контролю за іншими інституціями ЄС. Симуляційні кейси як метод вивчення процесу ухвалення рішень: розробка сценаріїв для моделювання реальних ситуацій ухвалення рішень у ЄС, роль студентів як політичних акторів, представників держав-членів, європейських інституцій, лобістів і громадянських організацій. Аналіз практичних кейсів ухвалення рішень: приклади з реальної політичної практики ЄС (наприклад, ухвалення регламентів, директив, розширення ЄС, міграційна політика). Стратегії взаємодії між інституціями та національними урядами під час формування політики ЄС.

Тема 7. Політика розширення ЄС: аналіз кандидатів і викликів (EU Enlargement Policy: Analysis of Candidates and Challenges)

Основи політики розширення Європейського Союзу: принципи та критерії вступу держав до ЄС, визначені в Копенгагенських критеріях. Роль розширення у розвитку європейської інтеграції та стабільності в Європі. Взаємодія розширення з іншими політичними та економічними стратегіями ЄС. Нова методологія розширення ЄС 2020 року. Кандидати на вступ до ЄС: поточний стан переговорного процесу з країнами-кандидатами. Аналіз основних кандидатів на вступ: Албанія, Боснія і Герцеговина, Грузія, Молдова, Північна Македонія, Сербія, Туреччина, Україна та Чорногорія. Критерії оцінки готовності до вступу: демократичні реформи, правова система, економічні стандарти, збереження прав людини, стабільність політичних інститутів, екологічні та соціальні вимоги. Виклики та труднощі, пов'язані з розширенням ЄС: політичні, економічні та культурні відмінності між державами-членами та кандидатами, питання міграції, регіональні конфлікти, корупція, забезпечення верховенства права. Роль Європейського парламенту та інших європейських інституцій у процесі розширення. Аналіз впливу розширення на існуючі структури ЄС: адаптація інституційної структури, фінансові та соціальні наслідки, розподіл ресурсів, необхідність реформ. Перспективи та майбутнє політики розширення: потенціал для включення нових кандидатів,

виклики для політичної єдності ЄС, підтримка розширення серед громадян ЄС, стратегічні пріоритети Європейської Комісії.

Тема 8. Європейські програми розвитку та їх фінансування: можливості для країн-партнерів (European Development Programs and Their Funding: Opportunities for Partner Countries)

Визначення основних європейських програм розвитку та їх роль у підтримці сталого економічного, соціального та політичного розвитку країн-партнерів. Фінансові інструменти політики згуртованості. Основні структурні та інвестиційні проекти як фінансовий інструмент розвитку в країнах-членах ЄС. Огляд інструментів фінансування, які використовуються ЄС для надання допомоги країнам, що не є членами ЄС. Механізми фінансування європейських програм розвитку: джерела фінансування, правила та умови доступу до фінансових ресурсів, процедури надання грантів, позик і технічної допомоги. Розподіл фінансової допомоги серед країн-партнерів та взаємодія з іншими міжнародними організаціями. Можливості для країн-партнерів: участь у спільних проектах, розвиток інфраструктури, вдосконалення державного управління, підтримка реформ та розвитку людського капіталу, сприяння соціальним і економічним перетворенням. Виклики та проблеми у впровадженні європейських програм розвитку: адміністративні та бюрократичні бар'єри, корупція, відсутність єдиної стратегії розвитку, різні рівні розвитку країн-партнерів. Перспективи для країн-партнерів: можливості інтеграції в європейські економічні та соціальні структури, покращення співпраці з ЄС, доступ до нових фінансових та технічних ресурсів. Інноваційні стратегії ЄС для відновлення економіки постконфліктних територій.

Тема 9. Україна на шляху до ЄС: стратегія та реформи (Ukraine on the Path to the EU: Strategy and Reforms)

Огляд стратегії європейської інтеграції України: основні етапи та ключові напрямки на шляху до Європейського Союзу. Визначення стратегії, яка включає політичну, економічну та соціальну інтеграцію України в ЄС, а також адаптацію до європейських стандартів і норм. Основні етапи європейської інтеграції України: підписання Угоди про асоціацію з ЄС, реалізація Угоди про асоціацію, введення зони вільної торгівлі, впровадження безвізового режиму для громадян України. Роль стратегічних документів, таких як План дій асоціації та Національна стратегія інтеграції України в ЄС. Ключові реформи, необхідні для наближення до ЄС: зміцнення верховенства права, боротьба з корупцією, розвиток прав людини, реформи в енергетичному секторі, реформа судової системи, децентралізація влади, екологічні та

економічні реформи. Важливість економічної стабільності та ринкових перетворень для подальшої інтеграції. Взаємодія України з ЄС у контексті зовнішньої політики: роль Європейської політики сусідства та ініціативи Східного партнерства в підтримці процесу реформ в Україні. Підтримка України з боку ЄС: фінансова допомога, технічна підтримка, програми реформ. Виклики на шляху інтеграції: політична нестабільність, війна на сході України, економічні труднощі, внутрішні політичні суперечності, потреба у реформуванні адміністративних структур та забезпечення ефективності державного управління. Перспективи для України на шляху до ЄС: можливість вступу в ЄС, зміцнення економічних і політичних зв'язків з європейськими країнами, покращення якості життя громадян України та її роль у європейській політиці.

Тема 10. Європейська освітня та наукова інтеграція та її вплив на формування людського капіталу (European Educational and Scientific Integration and its Impact on Human Capital Formation)

Освіта як фундамент для формування людського капіталу. Взаємозалежність розвитку освіти, науки та людського капіталу. Формування нового покоління фахівців, здатних працювати на європейському та глобальному ринках. Основні етапи європейської інтеграції у сфері освіти та науки. Болонський процес. Створення Європейського простору вищої освіти (EHEA). Трициклова система вищої освіти (бакалавр, магістр, доктор). Система європейських кредитів (ECTS) як інструмент визнання кваліфікацій. Забезпечення якості (ENQA, EQAR). Вплив на мобільність та визнання дипломів. Академічна мобільність та її види. Програми мобільності. "Erasmus+" як основна програма ЄС у сферах освіти, молоді та спорту. "Marie Skłodowska-Curie Actions" (MSCA) як підтримка мобільності та кар'єрного росту дослідників. Європейська наукова інтеграція. Європейський дослідницький простір (ERA). Створення єдиного "внутрішнього ринку" для наукових досліджень. Вільний рух дослідників, співпраця між національними науковими програмами. Рамкові програми ЄС з досліджень та інновацій. "Horizon Europe", "European Innovation Council" (EIC). Відкрита наука та її вплив на дослідницьке середовище та розвиток науки. Комерціалізація наукових досліджень. Інтеграція України в Європейський простір вищої освіти та Європейський дослідницький простір. Роль освітньої та наукової інтеграції в післявоєнному відновленні України.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Денна форма				
	Усього	у тому числі			
		л	п	с.р.	інд.
Змістовий модуль I. Європейське суспільство та політичні моделі ЄС					
Тема 1. Європейські студії як академічна дисципліна: генеза, предмет і методи (European Studies as an Academic Discipline: Genesis, Subject, and Methods)	12	2	4	6	
Тема 2. Концепт «Європи» в політичній науці: від цивілізаційної ідеї до політичного проекту (The Concept of “Europe” in Political Science: From a Civilizational Idea to a Political Project)	12	2	4	6	
Тема 3. Міграція як чинник європейських трансформацій: виклики та перспективи інтеграційної політики (Migration as a Factor of European Transformations: Challenges and Prospects of Integration Policy)	12	2	4	6	
Тема 4. Інституційна структура ЄС: основи функціонування (The Institutional Structure of the EU: Fundamentals of Functioning)	12	2	4	6	
Тема 5. Політичні партії та виборчі процеси в Європейському Союзі (Political Parties and Electoral Processes in the European Union)	12	2	4	6	
Разом за змістовим модулем I	60	10	20	30	
Змістовий модуль II. Європейська інтеграція: механізми, виклики та перспективи (Content Module II. European Integration: Mechanisms, Challenges, and Prospects)					
Тема 6. Процеси ухвалення рішень у ЄС: симуляційні кейси (Decision-Making Processes in the EU: Simulation Cases)	16	2	4	10	
Тема 7. Політика розширення ЄС: аналіз кандидатів і викликів (EU Enlargement Policy: Analysis of Candidates and Challenges).	16	2	4	10	
Тема 8. Європейські програми розвитку та їх фінансування: можливості для країн-партнерів (European Development Programs and Their Funding: Opportunities for Partner Countries)	16	2	4	10	
Тема 9. Україна на шляху до ЄС: стратегія та реформи (Ukraine on the Path to the EU: Strategy and Reforms)	16	2	4	10	
Тема 10. Європейська освітня та наукова інтеграція та її вплив на формування людського капіталу. (European Educational and Scientific Integration and its Impact on Human Capital Formation)	16	2	4	10	

Разом за змістовим модулем II	80	10	20	50	
ІНДЗ	10				10
Усього годин	150	20	40	80	10

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Практичні заняття

№ теми	Назва теми	Кількість годин
		денна форма навчання
1	<i>Семінар</i> «Гене́за європейських студій і предмет дослідження: теоретичні засади та міждисциплінарні межі»	2
1	<i>Дискусія</i> «Методи європейських студій і виклики сучасних досліджень: від порівняльного аналізу до політичного аналізу політик»	2
2	<i>Дискусія</i> «Концепт «Європа» як цивілізаційна та культурна категорія»	2
2	<i>Семінар-практикум</i> «Європейський політичний проєкт: інтеграційні процеси та ціннісна основа»	2
3	<i>Семінар</i> «Історичні етапи та сучасні підходи до міграційної політики ЄС»	2
3	<i>Круглий стіл</i> «Міграція як виклик і можливість для Європейського Союзу»	2
4	<i>Дискусія</i> «Інституційна структура ЄС: принципи функціонування та взаємодії інституцій»	2
4	<i>Семінар</i> «Ключові інституції Європейського Союзу та їхня роль у процесі ухвалення рішень»	2
5	<i>Дискусія</i> «Політичні партії та виборчі процеси в ЄС: європейська демократія чи бюрократичний компроміс?»	2
5	<i>Семінар-практикум</i> «Європейські вибори та партійна система»	2
6	<i>Семінар</i> «Основні механізми ухвалення рішень у Європейському Союзі».	2
6	<i>Семінар-практикум</i> «Аналіз кейсів та моделювання процесу прийняття рішень у ЄС»	2
7	<i>Семінар-практикум</i> «Кандидати на вступ до ЄС: поточний статус та критерії членства»	2
7	<i>Круглий стіл</i> «Основні виклики та перспективи розширення Європейського Союзу»	2
8	<i>Семінар</i> «Фінансування європейських програм: механізми та можливості для партнерських країн»	2
8	<i>Семінар-практикум</i> «Основні європейські програми розвитку та їх вплив на підготовку країн до вступу в ЄС»	2
9	<i>Семінар-дискусія</i> «Стратегічні напрями євроінтеграції України»	2
9	<i>Круглий стіл</i> «Ключові реформи та їх роль у процесі євроінтеграції»	2
10	<i>Семінар</i> «Європейська освітня та наукова інтеграція та її вплив на формування людського капіталу»	2
10	<i>Круглий стіл</i> «Виклики та перспективи інтеграції України в європейський освітній і науковий протори»	2
	Усього:	40

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин денна	Форми контролю
1	<i>Європейські студії як академічна дисципліна: генеза, предмет і методи</i> Еволюція теоретичних підходів до європейської інтеграції. Мульти-вимірний предмет європейських студій. Методологічна обґрунтованість case-study: приклад аналізу однієї кризової ситуації (обґрунтування вибору кейсу і методів). Проект застосування цифрових методів (текст-майнінг або мережевий аналіз) до корпусу документів інституцій ЄС.	6	Індивідуальна, групова співбесіда усне опитування, перевірка практичних завдань, екзамен
2	<i>Концепт «Європи» в політичній науці: від цивілізаційної ідеї до політичного проекту</i> Політична ідентичність Європи: як формувалася європейська спільна ідентичність у XX–XXI століттях. Концепт Європи в міжнародних відносинах: вплив на зовнішню політику та регіональні альянси. Ідея Європи у думках видатних політичних теоретиків: від Монтеस्क'є до сучасних авторів.	6	
3	<i>Міграція як чинник європейських трансформацій: виклики та перспективи інтеграційної політики</i> Еволюція міграційної політики ЄС: від директив до комплексних стратегій. Соціальна інтеграція мігрантів: інструменти, проблеми та найкращі практики. Міграційна політика і європейська ідентичність: вплив на єдність та політичну інтеграцію.	6	
4	<i>Інституційна структура ЄС: основи функціонування</i> Суд Європейського Союзу: юрисдикція та прецедентна практика. Взаємодія інституцій у сфері зовнішньої політики та безпеки. Механізми контролю та підзвітності інституцій ЄС перед громадянами та національними урядами.	6	
5	<i>Політичні партії та виборчі процеси в Європейському Союзі</i>	6	

	Еволюція європейських політичних сімей: порівняння їхніх ідеологічних платформ та впливу на політику ЄС. Виборчі системи в державах-членах ЄС та їхній вплив на результати виборів до Європарламенту.. Фінансування партій і прозорість політичних процесів у ЄС. Виборчі квоти та представництво меншин у політичних інституціях ЄС.		
6	<i>Процеси ухвалення рішень у ЄС: симуляційні кейси</i> Роль основних інституцій у процесі прийняття рішень: порівняння Європейської Комісії, Ради ЄС та Європарламенту в різних політичних кейсах. Вплив національних урядів та лобістських груп Моделювання політичних сценаріїв: аналіз конкретних симуляційних кейсів (наприклад, Brexit або цифрова регуляція) і наслідків ухвалених рішень	10	
7	<i>Політика розширення ЄС: аналіз кандидатів і викликів</i> Підготовка країн-кандидатів до членства: оцінка реформ, виконання Копенгагенських критеріїв і практичні бар'єри. Геополітичні та економічні виклики: вплив регіональної стабільності та економічного розвитку на процес розширення.	10	
8	<i>Європейські програми розвитку та їх фінансування: можливості для країн-партнерів</i> Структура та механізми фінансування програм: Horizon Europe, ERDF, IPA та їх роль у розвитку країн-партнерів. Аналіз ефективності проектів: приклади успішних і невдалих проектів з точки зору впливу на економіку та соціальний розвиток.	10	
9	<i>Україна на шляху до ЄС: стратегія та реформи</i> Аналіз ключових реформ: судова, антикорупційна, економічна та політична реформи, їх відповідність стандартам ЄС. Виклики інтеграції в європейські структури: економічні, політичні та соціальні бар'єри на шляху до членства. Вплив партнерств та міжнародної допомоги: роль ЄС, НАТО та інших міжнародних інституцій у підтримці реформ.	10	

10	Європейська освітня та наукова інтеграція та її вплив на формування людського капіталу Інноваційна інфраструктура та наукові мережі: роль дослідницьких центрів та університетських консорціумів у розвитку людського капіталу. Вплив інтеграції на ринок праці: аналіз того, як європейська освітня політика змінює професійні компетенції та конкурентоспроможність випускників.	10	
Разом		80	

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І. ЄВРОПЕЙСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО ТА ПОЛІТИЧНІ МОДЕЛІ ЄС

ТЕМА 1. ЄВРОПЕЙСЬКІ СТУДІЇ ЯК АКАДЕМІЧНА ДИСЦИПЛІНА: ГЕНЕЗА, ПРЕДМЕТ І МЕТОДИ

Практичне заняття 1. «ГЕНЕЗА ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТУДІЙ І ПРЕДМЕТ ДОСЛІДЖЕННЯ: ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТА МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ МЕЖІ» (2 год.)

Форма проведення: семінар

План семінару:

1. Історичні передумови та інституційна індукція європейських студій.
2. Теоретичні парадигми інтеграції (функціоналізм, неофункціоналізм, інтерговерменталізм).
3. Предмет дослідження: ключові виміри та концепти (інституційно-правовий, політичний, економічний, соціокультурний, міжнародний).

Питання для обговорення:

1. Які історичні та інституційні чинники сприяли виникненню європейських студій як окремого наукового напрямку?
2. У чому ключова відмінність між функціоналізмом та неофункціоналізмом як пояснювальними моделями інтеграції?
3. Як інтерговерменталізм коригує уявлення про наднаціональні інститути ЄС?
4. Які переваги і обмеження має міждисциплінарний підхід у вивченні ЄС?
5. Чи може предмет європейських студій розширюватись без втрати наукової чіткості? Якщо так — якими мають бути критерії такого розширення?
6. Як розрізнити інституційно-правовий аналіз від політичного аналізу в рамках одного дослідницького проєкту?

7. Які методологічні наслідки має опис ЄС як «цивілізаційного проєкту»?
8. Наскільки релевантними є класичні економічні теорії (наприклад, оптимальна валютна зона) для сучасного дослідження Єврозони?
9. У яких випадках критичні (наприклад, постколоніальні) підходи мають пріоритет перед традиційними теоріями інтеграції?
10. Як поєднати нормативну складову (цінності, права людини) з емпіричною оцінкою ефективності політик ЄС?

Проблемне питання: Чи можливо поєднати різні теоретичні підходи до вивчення європейської інтеграції (функціоналізм, неофункціоналізм, інтерговерменталізм, критичні теорії) у єдину аналітичну рамку, чи це неминуче призведе до втрати пояснювальної сили та наукової чіткості?

Теми для самостійного опрацювання:

1. Еволюція теоретичних підходів до європейської інтеграції.
2. Мульти-вимірний предмет європейських студій.
3. Формування транскордонної ідентичності.

Джерела, рекомендовані для розгляду:

1. Communication from the commission Europe 2020 A strategy for smart, sustainable and inclusive growth. URL: [chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:EN:PDF](https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:EN:PDF)

Практичне заняття 2. «МЕТОДИ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТУДІЙ І ВИКЛИКИ СУЧАСНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ: ВІД ПОРІВНЯЛЬНОГО АНАЛІЗУ ДО ПОЛІТИЧНОГО АНАЛІЗУ ПОЛІТИК» (2 год.)

Форма проведення: дискусія

План:

1. Огляд ключових методів дослідження у європейських студіях: порівняльний аналіз, кейс-стаді, політичний аналіз політик ЄС.
2. Порівняльний аналіз: дизайн дослідження, відбір випадків, операціоналізація змінних та забезпечення внутрішньої і зовнішньої валідності.
3. Виклики сучасних досліджень і методологічні відповіді: вплив глобалізації, трансформації інтеграції і криз— застосування mixed-methods, цифрових інструментів і етичних стандартів.

Питання для обговорення

1. Які основні методологічні проблеми супроводжують порівняльні дослідження політик у різних державах-членах ЄС (вимірювання змінних, контекстуалізація, часова несумісність даних)?
2. Які підходи до комбінування кількісних і якісних методів (mixed methods) є найдоцільнішими для оцінки політик ЄС?
3. Як врахувати багатомовність та культурні відмінності при автоматизованому аналізі текстів європейських інституцій?
4. Які джерела даних (офіційні документи, реєстри, опитування, соціальні мережі) слід пріоритизувати при політичному аналізі політик ЄС і чому?
5. Як кризові події (фінансова криза 2008 р., міграційна криза 2015 р., пандемія, Brexit) вплинули на дизайн досліджень у європейських студіях?
6. Якими методами можна досліджувати вплив дезінформації на громадську підтримку політик ЄС?

Дискусія (у стилі Oxford-style)

Тема дискусії: «Порівняльний аналіз у дослідженнях ЄС втратив свою релевантність у добу глобалізації».

Час: 55 хв

1. Правила: є дві команди: «За» і «Проти». Кожна команда має вступні промови, аргументи, контраргументи та заключні слова. Дискусія відкрита для питань аудиторії. Завдання студентів: аргументовано відстояти свою позицію. (5 хв)

2. Формування команд і ролей

Поділ студентів на 2 команди. У середині кожної команди має бути Спікер 1 – вступна промова (позиція); Спікер 2 – розвиток аргументів; Спікер 3 – контраргументи; Спікер 4 – заключне слово. Решта студентів у команді допомагають з фактами, прикладами, пошуком аргументів.

3. Підготовчий етап – 15 хв. Студенти працюють в групах, шукаючи приклади, факти, аргументи.

4. Вступні промови (8 хв)

5. Розвиток аргументів (8 хв)

6. Контраргументи (8 хв)

7. Питання від аудиторії / креативний блок (5 хв).

8. Заключні слова (5 хв)

9. Голосування та підбиття підсумків (5 хв)

Студенти голосують (піднявши руки або через онлайн-опитування), яка команда була переконливішою. Викладач коментує сильні та слабкі сторони аргументації.

Теми для самостійного опрацювання

1. Методологічна обґрунтованість case-study: приклад аналізу однієї кризової ситуації (обґрунтування вибору кейсу і методів).

2. Проєкт застосування цифрових методів (текст-майнінг або мережевий аналіз) до корпусу документів інституцій ЄС.

Рекомендована література для вивчення теми 1:

1. Bulmer, S., Burch, M. The European Union: How Does It Work? Oxford University Press. 2018. URL:

<https://books.google.com.ua/books?id=9c8kCQAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=ru#v=onepage&q&f=false>

2. Babak Bahador The limits of strategic narratives: the EU–US relationship between emotive polarization and uncertain times. URL:

<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14782804.2025.2525154?src=exp-la>

3. European Commission. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on a New Pact on Migration and Asylum. COM/2020/609 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2013/604/oj/eng>

4. European Parliament. European Parliament approves migration and asylum pact. URL:

https://www.lemonde.fr/en/international/article/2024/04/11/european-parliament-approves-migration-and-asylum-pact_6668051_4.html

5. Ferenc Laczó The idea of Europe – and its consequences. URL: <https://www.eurozine.com/arbitrary-lines/#:~:text=as%20the%20concept%20of%20Europe,project%20with%20an%20uncertain%20outcome>

6. Geddes, A. Immigration and European Integration: Beyond Fortress Europe? (2nd edition). Manchester: Manchester University Press. 2008. URL: <https://www.jcer.net/index.php/jcer/article/view/165>

7. Hix, S., Hoyland, B. The Political System of the European Union. URL: <https://www.europeansources.info/record/the-political-system-of-the-european-union-3rd-ed/>

8. Hazel Stutz and Lucas Duncan Why European Studies? URL: <https://www.uaces.org/resources/articles/why-european-studies#:~:text=Bringing%20together%20scholars%20from%20across,%E2%80%98t he%20idea%20of%20Europe%20is>

9. Michelle Cini, Nieves Perez-Solorzano Borraran European Union Politics. URL: <https://www.scribd.com/document/505481504/European-Union-Politics-by-Michelle-Cini-Nieves-Perez-Solorzano-Borraran-Z-lib-org>
10. Schimmelfennig, F. European Integration (Theory) in Times of Crisis. Journal of European Public Policy. 2018 URL: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13501763.2017.1421252>
11. Ugur Tekiner The 'European (Union) Identity': An Overview. URL: <https://www.e-ir.info/2020/04/15/the-european-union-identity-an-overview>
12. Yin R. Case Study Research: Design and Methods. URL: chrome-extension://efaidnbnmnibpcjpcglclefindmkaj/https://iwansuharyanto.wordpress.com/wp-content/uploads/2013/04/robert_k-_yin_case_study_research_design_and_mebookfi-org.pdf

ТЕМА 2. КОНЦЕПТ «ЄВРОПИ» В ПОЛІТИЧНІЙ НАУЦІ: ВІД ЦИВІЛІЗАЦІЙНОЇ ІДЕЇ ДО ПОЛІТИЧНОГО ПРОЕКТУ

Практичне заняття 1. КОНЦЕПТ «ЄВРОПА» ЯК ЦИВІЛІЗАЦІЙНА ТА КУЛЬТУРНА КАТЕГОРІЯ (2 год)

Форма проведення: дискусія

План семінару:

1. Розвиток поняття «Європа» у давньогрецькій та римській традиціях.
2. Середньовічна «respublica christiana» та релігійно-цивілізаційна спільність.
3. Від Ренесансу до Просвітництва: універсалістські цінності, права людини та інтелектуальні практики.
4. XIX–XX століття: націоналізм, війни та формування ідеї наднаціональної інтеграції.

Питання для обговорення:

1. Як давньогрецькі уявлення про «Європу» вплинули на сучасне розуміння європейської ідентичності?
2. Чи можна вважати середньовічну релігійну спільність прообразом сучасних політичних інституцій Європи?
3. Які універсалістські ідеї Ренесансу та Просвітництва сьогодні легітимізують європейські цінності?
4. Які фактори у XIX–XX століттях підштовхнули Європу до інституційної інтеграції?
5. Як сучасні дослідження вимірюють формування європейської ідентичності?

Дискусія «Точка зору історичних епох»

Студенти розділяються на групи, кожна представляє одну епоху: Античність, Середньовіччя, Ренесанс/Просвітництво, XIX–XX ст. та післявоєнний період.

Завдання груп: підготувати аргументи, як саме їхня епоха формувала уявлення про Європу та ідентичність. Дискусія: кожна група презентує свої точки зору, інші ставлять питання чи заперечення.

Теми для самостійного опрацювання:

1. Античні уявлення про політичні чесноти та їхнє відображення у сучасних концептах ЄС.
2. «Respublica christiana» та її значення для політичної ідентичності.
3. Вплив інтелектуальних і культурних традицій Ренесансу і Просвітництва на сучасні політичні дискурси ЄС.

Джерела для опрацювання

1. European Union. Treaty on European Union — Article 2 (consolidated text). EUR-Lex. https://eur-lex.europa.eu/eli/treaty/teu/2012/art_2/oj/eng

2. Herodotus. (c. 440 BCE / trans. A. D. Godley, 1920). Histories (IV.45).
 Penelope / UChicago online edition.
https://penelope.uchicago.edu/Thayer/E/Roman/Texts/Herodotus/4g*.html

Практичне заняття 2. «ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ПОЛІТИЧНИЙ ПРОЄКТ: ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ТА ЦІННІСНА ОСНОВА» - 2 год

Форма проведення: семінар-практикум із застосуванням симуляційних кейсів

План

1. Короткий огляд теми: інтеграційні процеси, ст. 2 TEU, політика «European way of life», принцип верховенства права, демократія, права людини.
2. Пояснення формату кейс-стаді. Розподіл на групи та видача кейсів (Brexit, Верховенство права в Польщі та Угорщині, «European way of life» та імміграційна політика).
3. Аналіз кейсу у групах- визначити основні інтеграційні механізми та ціннісну основу ЄС, які проявляються в кейсі; проаналізувати конфлікти між політиками ЄС та національними інтересами/ідентичностями.
4. Презентація та обговорення - кожна група презентує свій кейс (5-7 хв). Інші групи ставлять запитання та пропонують контраргументи. Викладач коментує, підкреслюючи сильні та слабкі сторони аргументації.
5. Підсумки та рефлексія

Кейси для вирішення

Кейс 1: Brexit — вихід Великої Британії з ЄС

Фабула: у 2016 році в Великій Британії відбувся референдум щодо членства країни в ЄС. Результат: 52% голосів “за” вихід. Основні аргументи прихильників Brexit: відновлення національного суверенітету, контроль над імміграцією, зменшення впливу Брюсселя на національне законодавство. Противники виходу

наголошували на економічних ризиках, втраті впливу на світовій арені та важливості спільних цінностей ЄС.

Питання для студентів:

1. Які цінності ЄС були ключовими у дебатах про Brexit?
2. Які національні наративи та політичні ідеї вплинули на результат?
3. Чи можна розглядати Brexit як «провал» ціннісного проєкту ЄС чи тест його гнучкості?

Кейс 2: Верховенство права у Польщі та Угорщині

Фабула: з 2015 року уряди Польщі та Угорщини запровадили реформи судової системи, які викликали критику ЄС. Інституції ЄС стверджують, що реформи порушують принцип верховенства права (ст. 2 TEU). ЄС застосовує механізми контролю: Rule of Law Reports, фінансові санкції, процедури статті 7 TEU. Національні уряди аргументують свої дії «суверенітетом» та національною специфікою.

Питання для студентів:

1. Які принципи ЄС порушені?
2. Як реагують інституції ЄС і наскільки ефективні їхні інструменти?
3. Які уроки для інтеграції та довіри до інституцій можна зробити?

Кейс 3: COVID-19 та політика солідарності

Фабула:

Пандемія COVID-19 (2020–2022) перевірила здатність ЄС координувати дії держав-членів. Країни отримували фінансову підтримку, брали участь у спільних закупівлях вакцин, але виникли суперечки щодо пріоритетів та швидкості реакції. Деякі держави критикували недостатню солідарність і відсталість у логістиці.

Питання для студентів:

1. Як політика солідарності відображає цінності ЄС?
2. Які конфлікти між державами проявились у кризовий період?

3. Наскільки ефективними були інституції ЄС у забезпеченні солідарності?

Кейс 4: «European way of life» та імміграційна політика

Фабула: концепт «European way of life» використовується у внутрішній і зовнішній політиці ЄС для підтримки прав людини, демократії та цінностей громадянського суспільства. Однак у контексті міграційних криз та політичних дискусій він іноді редукується до культурного захисту чи політики безпеки. Деякі держави-члени запроваджують обмежувальні норми, що породжує конфлікт між універсальними цінностями та національними інтересами.

Питання для студентів:

1. Що включає концепт «European way of life»?
2. Які суперечності виникають у його застосуванні?
3. Які виклики для інтеграції та легітимності ЄС створює цей кейс?

Джерела для додаткового опрацювання:

1. Consolidated Version of the Treaty on European Union. URL: chrome-extension://efaidnbnmnnibpcajpcglclefindmkaj/https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0023.02/DOC_1&format=PDF

Рекомендована література для вивчення теми 2:

1. European Commission. Communication — Promoting our European way of life (COM(2020)605 final). EUR-Lex. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?format=PDF&uri=cellar:7ae642ea-4340-11ea-b81b-01aa75ed71a1.0002.02/DOC_1
2. European Commission — Joint Research Centre (JRC). Special Eurobarometer 508 — Values and Identities of EU citizens (Summary). Publications Office of the European Union. https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC126943/JRC126943_01.pdf

3. European Commission / Eurobarometer. (2021). Standard Eurobarometer 95 — First results (Spring 2021). https://www.affarieuropei.gov.it/media/5882/first-results_eb-spring-2021.pdf
4. European Commission. 2023 Rule of Law Report — Communication and country chapters (COM(2023)800 final). https://commission.europa.eu/publications/2023-rule-law-report-communication-and-country-chapters_en
5. European Parliament Research Service (EPRS). Values on the retreat? The role of values in the EU's external policies (Study). [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2022/639318/EXPO_STU\(2022\)639318_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2022/639318/EXPO_STU(2022)639318_EN.pdf)
6. European Union. Treaty on European Union — Article 2 (consolidated text). EUR-Lex. https://eur-lex.europa.eu/eli/treaty/teu_2012/art_2/oj/eng
7. Herodotus. (c. 440 BCE / trans. A. D. Godley, 1920). Histories (IV.45). Penelope / UChicago online edition. https://penelope.uchicago.edu/Thayer/E/Roman/Texts/Herodotus/4g*.html
8. Le Goff, J. La civilisation de l'Occident médiéval [The Civilization of the Medieval West]. (digitized copy). <https://archive.org/details/lacivilisationde0000lego>
9. Le Monde Is European identity a myth? (English edition). https://www.lemonde.fr/en/history/article/2024/05/10/is-european-identity-a-myth_6670970_157.html
10. Morieson, N. Understanding civilizational populism in Europe and North America. Religions, 14(2), 154. <https://www.mdpi.com/2077-1444/14/2/154>
11. Mos, M. Ambiguity and interpretive politics in the crisis of European values. Journal of Contemporary European Studies. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/21599165.2020.1724965>
12. Nic Craith, I. A rapid evidence assessment of European identity among children and youth. MDPI — open access. <https://www.mdpi.com/2673-995X/4/3/69>

13. Nicoli, F. Closer during crises? European identity during the COVID pandemic. Journal of European Integration.
<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13501763.2024.2319346>
14. Risse T. A Community of Europeans?: Transnational Identities and Public Spheres. URL:
https://books.google.com.ua/books?hl=en&lr=&id=ebBdtWamvjcC&oi=fnd&pg=PR1&dq=info:o8FLWaejMZ4J:scholar.google.com&ots=19F1ODdYMX&sig=GtfFC-PbiqazNVQ97i5yI1AV4vo&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false
15. Royuela, V., & López-Bazo, E. Understanding the process of creation of European identity — the role of Cohesion Policy. Investigaciones Regionales.
https://investigacionesregionales.org/wp-content/uploads/sites/3/2020/04/3.-Royuela_vf.pdf
16. Tartaglia, G., & Inserra, R. International mobility programmes, European identity and the satisfaction with EU policies (preprint). ResearchGate.
https://www.researchgate.net/publication/377277032_International_mobility_programmes_European_identity_and_the_satisfaction_with_EU_policies
17. Ugur Tekiner The ‘European (Union) Identity’: An Overview. URL:
<https://www.e-ir.info/2020/04/15/the-european-union-identity-an-overview>

ТЕМА 3. МІГРАЦІЯ ЯК ЧИННИК ЄВРОПЕЙСЬКИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІНТЕГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

Практичне заняття 1. «ІСТОРИЧНІ ЕТАПИ ТА СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС» (2 год.)

Форма проведення: семінар

План семінару:

1. Сутність і види міграції в Європі.
2. Історичні хвилі міграції: від колоніальної спадщини до сучасності.

3. Дублінська система: логіка, проблеми та реформи.
4. Роль Frontex у забезпеченні контролю за кордонами.
5. Національні та спільні підходи до врегулювання міграційних потоків.

Питання для обговорення:

1. Чим відрізняється економічна, політична та екологічна міграція?
2. Які уроки для сучасності залишила колоніальна міграція в Європі?
3. Які були наслідки післявоєнних хвиль міграції для економіки та культури?
4. Як розширення ЄС вплинуло на трудову міграцію?
5. Дублінська система: переваги та недоліки
6. Робота Frontex, які успіхи й слабкі сторони його діяльності?
7. «Спільний підхід» та його значення для Європи
8. Чому проблема міграції викликає напруження між південними та північними країнами ЄС?
9. Чи можливий баланс між безпекою та гуманітарними зобов'язаннями?
10. Які майбутні реформи у сфері міграційної політики зараз обговорюються?

Практичне завдання

У 2015–2016 рр. ЄС ухвалив рішення про запровадження обов'язкових квот на розподіл біженців між державами-членами, аби зменшити навантаження на прикордонні країни — Грецію та Італію. Польща та Угорщина категорично відмовилися виконувати цю політику, аргументуючи це: загрозами безпеці та «культурній ідентичності»; відсутністю ефективних механізмів інтеграції мігрантів; правом держав самостійно вирішувати питання міграційної політики. Зі свого боку, Європейська Комісія наполягала, що відмова підриває солідарність ЄС і порушує принципи спільної політики. Справу навіть передали до Суду ЄС,

який визнав відмову незаконною. Однак на практиці розподіл так і не відбувся в повному обсязі.

Питання для обговорення:

Чи можна змушувати держави-члени ЄС приймати рішення, з якими вони категорично не погоджуються, якщо це суперечить їхнім внутрішнім політичним інтересам?

Де проходить межа між національним суверенітетом і європейською солідарністю?

Чи була позиція Польщі та Угорщини виправданою з точки зору національних інтересів? Які альтернативні механізми розподілу міграційного навантаження могли б бути ефективнішими?

Теми для самостійної роботи :

1. Еволюція Дублінської системи.
2. Роль Frontex у забезпеченні європейської безпеки.
3. Пакт про міграцію та притулок 2020 р.: нові інструменти та виклики.
4. Порівняльний аналіз національних стратегій міграційної політики у Німеччині, Франції та Швеції.

Практичне заняття 2. «МІГРАЦІЯ ЯК ВИКЛИК І МОЖЛИВІСТЬ ДЛЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ» (2 год.)

Форма проведення: круглий стіл з використанням елементів рольової гри

План семінару:

1. Інтеграція мігрантів: мультикультуралізм, асиміляція, інтеграційна політика.
2. Вплив міграції на економіку, соціальну сферу та політичний ландшафт.
3. Популізм і радикальні настрої як відповідь на міграційні виклики.
4. Роль медіа у формуванні уявлень про міграцію.

5. Міжнародні організації та громадянське суспільство в міграційній політиці ЄС.

6. Чи можливий «європейський консенсус» у питанні міграції?

Попередньо студенти отримують ролі, які допоможуть краще зрозуміти міграційні процеси в контексті сучасного європейського розвитку.

Ролі для студентів:

1. Представники Європейської комісії (уряд ЄС)

Завдання: демонструвати офіційну позицію Союзу, балансувати інтереси держав-членів, просувати спільні цінності (солідарність, права людини, європейська єдність). Аргументувати єдність проти кризи, необхідність колективної відповідальності.

2. Уряди держав-членів (Греція, Італія, Польща, Угорщина, Німеччина, Франція)

Завдання: відстояти інтереси своїх країн.

Орієнтовні приклади:

- Греція та Італія: навантаження на інфраструктуру, потреба у фінансовій та логістичній допомозі.
- Польща та Угорщина: спротив квотам, аргументи про культурну та безпекову загрозу.
- Німеччина: «ми відкриті, але потрібна підтримка інших».
- Франція: акцент на балансі безпеки й гуманності.

3. Представники мігрантів (сирійські біженці, трудові мігранти з країн Східної Європи)

Завдання: донести «людський вимір» проблеми, пояснити причини міграції, власні потреби та очікування від ЄС. Аргументувати пошук безпеки, права дітей, інтеграція через працю.

4. НУО (Amnesty International, Червоний Хрест, місцеві волонтери)

Завдання: апелювати до гуманності та прав людини. Аргументувати допомогу біженцям, інтеграція через освіту, боротьба з дискримінацією.

5. Медіа (європейські ЗМІ, національні телеканали, незалежні журналісти)

Завдання: формувати суспільну думку, ставити «незручні питання», підкреслювати контroversійні аспекти. (Чому країни-члени не можуть домовитися? Як уникнути розколу ЄС? Чи не ставить Брюссель цінності вище за національні інтереси?)

Структура обговорення (50 хв):

1. Вступне слово модератора (викладача/обраного студента) – 5 хв.
2. Позиційні виступи кожної групи (ЄС, уряди, мігранти, НУО, медіа) – 10 хв.
3. Дискусія та переговори (пошук спільного рішення): – 20 хв.
 - чи мають бути квоти обов'язковими?
 - як розподілити фінансовий тягар?
 - які цінності мають пріоритет: права людини чи національна безпека?
4. Репліки від медіа (гострі запитання всім сторонам) – 5 хв.
5. Підсумкове рішення / спільна резолюція – 10 хв.

Додаткові джерела для опрацювання

1. Asylum ruling against Greece exposes Europe's migrants dilemma. URL: <https://www.ft.com/content/db24a774-8c97-4db2-8ac4-a31173d1236e?>
2. Key points to navigate the EU Migration and Asylum Pact. URL: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://eurochild.org/uploads/2024/03/Key-points-to-navigate-the-EU-Migration-and-Asylum-Pact.pdf?>
3. 10 years after Europe's migration crisis, the fallout reverberates in Greece and beyond. URL: <https://apnews.com/article/greece-lesbos-migration-european-union-0baa65ce50a9e19c2680e684533d2fed>

Рекомендована література для вивчення теми 3:

1. Бойко Н. Міграційна політика Сполученого Королівства та міграція з України (1990–2020 рр.). Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Історичні науки». Острог, 2020. Вип. 31. С. 41–49.
2. Примуш , М.В. і Носачов , Є.О. 2025. Міграція та міграційна політика як предмет політичного дослідження. Політичне життя. (Квіт 2025), 75-80.
3. Швець С. Л. Формування місцевої міграційної політики в контексті локальної демократії. «Politicus». 2021. № 5. С. 76–80
4. Швець С. Л. Міграційні потоки в країни ЄС: виклики та шляхи регуляції. Політикус : наук. журнал. 2023. № 3. С. 63–68
5. Shvets S. Rostetska S. Formation of a new paradigm of global political and migration processes under the influence of military activities in Ukraine. Baltic Journal of Economic Studies, 9(5), 2023, 241-251
6. Ястремська Н. М. Проблеми реалізації міграційної політики: українські реалії та застосування досвіду європейського союзу до їх вирішення. URL: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgklclefindmkaj/http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/127/3583/7556-1?inline=1>

ТЕМА 4. ІНСТИТУЦІЙНА СТРУКТУРА ЄС: ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ

Практичне заняття 1. «ІНСТИТУЦІЙНА СТРУКТУРА ЄС: ПРИНЦИПИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА ВЗАЄМОДІЇ ІНСТИТУЦІЙ» (2 год.)

Форма: дискусія

Питання для обговорення:

1. Що означає принцип верховенства права в ЄС та як він реалізується через діяльність інституцій?

2. Чи ефективно в ЄС дотримуються принципи субсидіарності та пропорційності?
3. Чи можна стверджувати, що ЄС має «баланс влади» між законодавчою, виконавчою та судовою гілками?
4. В яких випадках національні уряди намагаються «обійти» або «змінити» рішення інституцій ЄС?
5. Чи потребує інституційна система реформ у зв'язку з розширенням ЄС?

Дискусійне завдання:

Студенти поділяються на 3 групи, кожна отримує свою позицію та завдання підготувати аргументи, приклади, посилання на практику. Після цього відбувається дискусія між групами.

Група 1. «ЄС має достатньо ефективну інституційну структуру, яка відповідає сучасним викликам»

Аргументація: ЄС має розвинену систему органів: Європейська комісія, Європейська рада, Європейський парламент, Суд ЄС, Європейське агентство з питань притулку (EUAA), Frontex тощо. Прийняття Пакту про міграцію та притулок (2023) демонструє, що система здатна адаптуватися. Діє Європейська система прикордонної та берегової охорони, що допомагає контролювати кордони. ЄС координує політику з третіми країнами (наприклад, угода з Туреччиною 2016 р.).

Ключове питання: Чи не є бюрократичність нормальним наслідком великої наднаціональної інтеграції?

Група 2. «Інституційна система ЄС є занадто бюрократизованою та потребує кардинальної реформи»

Аргументація: Процес ухвалення рішень надто повільний (приклад: реформа Дублінського регламенту тривала понад 7 років). Надмірне дублювання повноважень між різними органами (Комісія, Рада, Парламент, агенції). Frontex

критикують за низьку ефективність та порушення прав людини. Держави-члени часто блокують один одного в Раді (приклад: розподіл біженців між країнами у 2015–2016 рр.).

Ключове питання: Чи потрібна централізація влади (наприклад, надати ЄС право самостійно ухвалювати рішення без узгодження з усіма державами-членами)?

Група 3. «Проблеми не в інституціях, а в політичній волі держав-членів»

Аргументація: Навіть найкраща інституційна структура без узгоджених дій держав-членів буде паралізована. Різні підходи до міграції: Німеччина активно інтегрує, а країни Балтії чи Східної Європи чинять опір. ЄС має достатньо механізмів, але вони блокуються політичними інтересами національних урядів.

Ключове питання: Чи можна змусити держави-члени проявляти більшу солідарність, і які механізми можуть стимулювати політичну волю?

Хід роботи:

Кожна група отримує 15 хв для підготовки аргументів.

Кожна група робить коротку презентацію (5 хв) своєї позиції.

Відкрита дискусія між групами (20 хв): учасники ставлять один одному запитання, опонують, наводять приклади.

Підсумок модератора: які аргументи були найпереконливішими, чи можливий «золотий баланс» між трьома позиціями?

Додаткові джерела для опрацювання

1. Frontex Failing to Protect People at EU Borders. URL: <https://www.hrw.org/news/2021/06/23/frontex-failing-protect-people-eu-borders>

2. MOVEMENT TO AND FROM UKRAINE UNDER THE TEMPORARY PROTECTION DIRECTIVE. URL: <chrome-extension://efaidnbnmnibpcajpcglclefindmkaj/https://ecre.org/wp-content/uploads/2023/01/Policy-Note-43-movement-to-and-from-Ukraine-January-2023.pdf>

3. Pact on Migration and Asylum. URL: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/pact-migration-and-asylum_en

4. Temporary protection. URL: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/asylum-eu/temporary-protection_en

Практичне заняття 2. «КЛЮЧОВІ ІНСТИТУЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА ЇХНЯ РОЛЬ У ПРОЦЕСІ УХВАЛЕННЯ РІШЕНЬ» (2 год.)

Форма проведення: семінар

План семінару:

1. Основні принципи інституційної структури ЄС: верховенство права, субсидіарність, пропорційність.
2. Європейська Рада: стратегічне лідерство та визначення напрямів політики.
3. Європейська Комісія: ініціювання законодавства та контроль за виконанням.
4. Європейський Парламент: законодавча й контрольна функція.
5. Рада ЄС: ухвалення законодавчих актів та координація політик.
6. Суд ЄС, Європейський Центральний Банк і Рахункова палата: контроль, стабільність і нагляд.

Питання для обговорення :

1. У чому полягає різниця між роллю Європейської Ради та Ради ЄС?
2. Чому Європейську Комісію називають «двигуном інтеграції»?
3. Наскільки демократичним є механізм ухвалення рішень у ЄС?
4. Чому критикують надмірну бюрократизацію інституційної системи?
5. Як змінилася роль Європейського Парламенту після Лісабонського договору?

6. Які інституції забезпечують баланс між політичними та економічними рішеннями?

7. Чи має Суд ЄС достатньо інструментів для забезпечення верховенства права?

8. У чому полягає проблема «дефіциту демократії» в ЄС?

9. Як національні уряди впливають на роботу європейських інституцій?

10. Які можливі напрями реформування інституційної структури ЄС?

Проблемне питання:

Чи здатна сучасна інституційна система Європейського Союзу забезпечити баланс між безпекою кордонів та дотриманням прав людини в умовах нових міграційних викликів (масові переміщення, кліматична міграція, політичні кризи)?

Теми для самостійної роботи :

1. Роль Лісабонського договору у посиленні інституційної системи ЄС.
2. Взаємодія Європейського Парламенту та Ради ЄС у законодавчому процесі.
3. Функції Суду ЄС у забезпеченні дотримання європейського права.
4. Виклики для інституцій ЄС у контексті розширення та глобалізації.

Джерела для вивчення теми 4

1. Institutional Framework. URL: <https://www.upf.edu/web/eu-governance/inst.framework>
2. Kassim H. The EU: institutions explained. URL: <https://ukandeu.ac.uk/explainers/the-european-union-the-institutional-system-explained/>
3. Types of institutions and bodies. URL: https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/types-institutions-and-bodies_en

4. Немеш, Б. The Institutional Functioning of the EU EU Law Foundations.
URL:
https://www.academia.edu/23193306/The_Institutional_Functioning_of_the_EU_EU_Law_Foundations

ТЕМА 5. ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ ТА ВИБОРЧІ ПРОЦЕСИ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

Практичне заняття 1. «ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ ТА ВИБОРЧІ ПРОЦЕСИ В ЄС: ЄВРОПЕЙСЬКА ДЕМОКРАТІЯ ЧИ БЮРОКРАТИЧНИЙ КОМПРОМІС?» (2 год.)

Форма проведення: дискусія

План семінару

1. Роль політичних партій у політичній системі ЄС.
2. Транснаціональні партії та партійні групи в Європарламенті.
3. Ідеологічне розмаїття: від європейських федералістів до євроскептиків.
4. Вибори до Європарламенту: особливості процедур та принципів.
5. Виклики: євроскептицизм, популізм, низька явка виборців.
6. Перспективи реформування виборчої системи ЄС.

Хід заняття

Студенти поділяються на 3–4 групи, готують аргументи та беруть участь у дискусії.

Групи та позиції для дискусії

Група 1 – «Європейська демократія працює»

Аргументи: ЄС забезпечує прозорі вибори до Європарламенту та контроль за дотриманням демократії. Політичні партії формують єдиний європейський порядок денний. Партійні групи у Європарламенті дозволяють координувати політичні рішення на наднаціональному рівні.

Група 2 – «Бюрократія та формалізм»

Аргументи: Інституційна складність ЄС знижує реальну ефективність партійних рішень. Вибірчі процеси та розподіл місць у Європарламенті часто не відображають настрої громадян. Європейські партії не завжди мають реальний вплив на національні політики.

Група 3 – «Проблеми не в інституціях, а в політичній волі»

Аргументи: Національні уряди часто блокують рішення ЄС, навіть якщо партії та парламент узгоджують позиції. Проблеми євроскептицизму та популізму частково пояснюють слабку легітимність партій.

Група 4 (опційно) – «Громадяни та виборці»

Аргументи: Низька явка на виборах до Європарламенту (30–50%) підриває легітимність системи. Виборці не завжди усвідомлюють вплив партій на політику ЄС.

Питання для дискусії

1. Чи є партійні групи в Європарламенті справжніми партіями, чи лише коаліціями інтересів?
2. Як транснаціональні партії впливають на політичний порядок денний ЄС?
3. Чи сприяє складна інституційна структура прозорості та підзвітності?
4. Які механізми забезпечують контроль над бюрократією у виборчій системі ЄС?
5. Чи можна говорити про «європейський демократичний дефіцит»?
6. Як популістські та євроскептичні рухи змінюють політичну ситуацію у ЄС?
7. Чи варто уніфікувати виборчі системи у державах-членах ЄС?
8. Як підвищити участь молоді та громадян у виборах?

9. Чи здатні партії ЄС подолати розрив між національною політикою та наднаціональними рішеннями?

10. Які шляхи реформування партійної системи для більш ефективної демократії?

Додаткові джерела для опрацювання:

1. European election results for European parties. URL: <https://eudemocracy.eu/2024-european-elections-european-parties>
2. European Parliament. URL: <https://www.europarl.europa.eu/portal/en>
3. Members of the European Parliament. URL: <https://www.europarl.europa.eu/meps/en/home>
4. MEPs European Parliament. URL: <https://www.europarl.europa.eu/meps/en/search/chamber>
5. Антонюк Н. В., Краєвська Н. В. Інституційна структура Європейського Союзу: формальні та політичні межі. URL: chrome-extension://efaidnbnmnnibpcajpcglclefindmkaj/http://politicus.od.ua/4_2024/20.pdf

Практичне заняття 2. «ЄВРОПЕЙСЬКІ ВИБОРИ ТА ПАРТІЙНА СИСТЕМА» (2 год.)

Форма проведення: семінар-практикум з використанням симуляційних кейсів

План семінару

1. Вибори до Європейського парламенту: загальна процедура та національні відмінності
2. Роль партійних груп у Європарламенті.
3. Європейські політичні партії та їхні програми.
4. Євроскептицизм і популізм: виклик для партійної системи ЄС.
5. Вибори як індикатор рівня інтеграції.
6. Перспективи європейської виборчої реформи.

Вирішення кейсів

Кейс 1. Вибори 2019 року – вплив «Зелених» і євроскептиків

Ситуація: Після виборів до Європарламенту 2019 року традиційні великі партії – Європейська народна партія (ЄНП) та Прогресивний альянс соціалістів і демократів (СД) – втратили більшість. Натомість значно зросли позиції Зелених та євроскептичних партій у Франції, Італії, Нідерландах та Польщі.

Завдання для студентів:

Проаналізувати, як зміни у розстановці сил вплинули на формування політики ЄС

Обговорити, які компроміси довелося шукати великим політичним групам.

Визначити, як посилення Зелених вплинуло на кліматичну політику та стратегії ЄС.

Кейс 2. Brexit і вибори – вплив на партійний баланс

Ситуація: Після виходу Великої Британії з ЄС у 2020 році країна втратила місця у Європарламенті. Це дозволило перерозподілити місця серед інших країн та переглянути квоти для партійних груп.

Завдання для студентів:

Оцінити, як зміна кількості депутатів вплинула на партійні групи у ЄП.

Обговорити, які наслідки для політичного балансу між лівими, правими та центристськими силами виникли.

Зробити прогноз щодо того, як Brexit може вплинути на прийняття рішень у майбутньому.

Кейс 3. Феномен популізму – «Національне об'єднання» та «Ліга»

Ситуація: Вибори у Франції та Італії показали значне зростання популістських партій: «Національне об'єднання» (Франція) та «Ліга» (Італія). Ці партії активно критикують політику ЄС, особливо у питаннях міграції та економічного регулювання.

Завдання для студентів:

Проаналізувати політичні програми цих партій та їхній вплив на національну та європейську політику.

Визначити, як вони впливають на формування коаліцій у ЄП.

Обговорити ризики для стабільності та іміджу ЄС.

Кейс 4. Молодь і вибори – активізація молодих виборців

Ситуація: Виборчі кампанії 2014 та 2019 рр. намагалися залучити молодь через цифрові платформи, соціальні мережі та освітні проєкти.

Завдання для студентів:

Оцінити ефективність кампаній для молодих виборців.

Обговорити, які платформи та інструменти були найбільш результативні.

Пропозиція власних ідей, як збільшити участь молоді у наступних виборах.

Кейс 5. Реформа виборів – уніфікація систем

Ситуація: В ЄС діють різні виборчі системи: пропорційна, мажоритарна та змішана. Це створює труднощі для порівняння результатів і впливає на представництво у ЄП.

Завдання для студентів:

Смодельовати пропозиції щодо уніфікації виборчих систем.

Обговорити плюси та мінуси уніфікації для держав-членів та ЄП.

Розробити коротку стратегію впровадження змін та оцінити потенційні політичні ризики.

Джерела для вивчення теми 5

1. Democracy and electoral rights. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/democracy-eu-citizenship-anti-corruption/democracy-and-electoral-rights_en
2. How European elections work. URL: <https://elections.europa.eu/en/how-elections-work/>

3. The Political groups of the European Parliament. URL:
<https://surli.cc/hcxrnf>

4. The European Parliament: electoral procedures. URL:
<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/21/the-european-parliament-electoral-procedures>

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ: МЕХАНІЗМИ, ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Тема 6. ПРОЦЕСИ УХВАЛЕННЯ РІШЕНЬ У ЄС: СИМУЛЯЦІЙНІ КЕЙСИ

Практичне заняття 1. «Основні механізми ухвалення рішень у Європейському Союзі» (2 год.)

Форма проведення: семінар

План семінару:

1. Основні інституції, що беруть участь в законодавчому процесі.
2. Механізми ухвалення рішень в ЄС.
3. Система голосування в Раді Європейського Союзу.
4. Стратегії взаємодії між інституціями та національними урядами під час формування політики ЄС.

Питання для обговорення:

1. Назвіть та охарактеризуйте основні політичні інституції ЄС, які задіяні в процесі ухвалення рішень.
2. Як Лісабонський договір посилив роль Європейського Парламенту?
3. Хто відповідає за головування в Раді Європейського Союзу, коли на порядку денному стоять питання зовнішньої безпеки, і чим ця ситуація відрізняється від звичайного головування?
4. Поясніть, у чому полягає основна відмінність між ролями Європейської Ради та Ради Європейського Союзу?
5. Які дві процедури прийняття рішень були запроваджені Лісабонським договором?

6. Назвіть ключову відмінність між звичайною законодавчою процедурою та Консультативною процедурою щодо ролі Європейського Парламенту.

7. Хто вирішує за якою процедурою буде ухвалюватися те чи інше питання в ЄС?

8. Які функції виконує Комітет постійних представників (COREPER) і чому його діяльність є важливою для ухвалення рішень Радою ЄС?

9. Поясніть, що таке "механізм подвійної більшості" у системі кваліфікованого голосування після 1 листопада 2014 року. Які два критерії повинні бути виконані для ухвалення рішення?

10. Опишіть, як система голосування в Раді ЄС балансує інтереси великих і малих держав. Який принцип голосування має найбільше забезпечувати цей баланс і як саме він це робить?

11. Розкрийте сутність поняття «стратегія взаємодії» між інституціями та національними урядами під час формування політики ЄС. Назвіть основні з них.

12. Що таке стратегія лобіювання у контексті ЄС і які суб'єкти, згідно з текстом, ним займаються?

13. Що таке комітологія? Коли і чому виник цей термін?

14. У чому полягає основна відмінність між консультативними та адміністративними/регулятивними комітетами в системі комітології?

15. Яким чином Європейський Парламент отримав можливість контролювати процес комітології, якщо раніше він не мав для цього формальних підстав?

16. Поясніть, чому Комісія та Рада ЄС можуть сперечатися щодо вибору типу комітету в системі комітології. Яка інституція, згідно з текстом, прагнула посилити контроль над цим процесом?

17. Чому впровадження та адаптація законодавства ЄС є важливою стратегією взаємодії, навіть після того, як закон вже був ухвалений. Чому цей етап залишає ключову роль за національними урядами?

18. Чому ЄС може бути ефективнішим у багатосторонній дипломатії, ніж окрема невелика країна-член? Наведіть аргументи, що підтверджують це твердження.

Теми для самостійного опрацювання:

1. Кваліфікована більшість та «блокуюча меншість» в процесі ухвалення рішень в Раді ЄС.
2. Тріалог як неформальний механізм ухвалення рішень в ЄС.
3. Інститут лобіювання в інституціях ЄС.

Джерела, рекомендовані для аналітичного розгляду:

1. *Examples of Parliament's impact: 2019 to 2024. Illustrating the powers of the European Parliament.* EPRS: European Parliamentary Research Service. 2024.
39 c. URL:

[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2024/760359/EPRS_IDA\(2024\)760359_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2024/760359/EPRS_IDA(2024)760359_EN.pdf)

2. TrofymenkoA., Lubinets D. Lobbying in the European Union: supranational level of legal regulation. *European Political and Law Discourse*. 2020. Volume 7. Issue 1. P. 45-52. URL: <https://eppd13.cz/wp-content/uploads/2020/2020-7-1/09.pdf>

Практичне заняття 2. «Аналіз кейсів та моделювання процесу прийняття рішень у ЄС» (2 год.)

Форма проведення: семінар-практикум з використанням симуляційних кейсів.

План семінару-практикуму:

1. Аналіз реальних кейсів з практики ухвалення політичних рішень в Європейському Союзі за різними процедурами їх здійснення.

Кейс 1. Ухвалення загального регламенту про захист даних (GDPR).

Кейс 2. Акт про штучний інтелект (AI Act).

Кейс 3. Запровадження санкцій проти РФ.

2. Навчальний симуляційний кейс.

Хід роботи на практичному занятті:

Частина 1. Загальна тривалість виконання – 30 хв.

Передбачається робота в групах по 2-5 осіб, кожна із яких детально розбирає за визначеними нижче завданнями один із запропонованих кейсів, які детально описані в темі 6 навчального посібника. Час на виконання завдання – до 20 хв. По завершенню кожна група презентує результати командного обговорення кейсу у вигляді доповіді тривалістю до 3 хвилин, в якій мають бути відображені виконані завдання.

Завдання для обговорення симуляційних кейсів:

1. **Визначення ролі ключових інституцій.**

Завдання: Для кожного з трьох кейсів (GDPR, AI Act, санкції проти РФ) визначте, які інституції ЄС (Європейська Комісія, Європейський Парламент, Рада ЄС, Високий представник) відігравали ключові ролі на етапах ініціювання, ухвалення та імплементації рішення. Поясніть, як змінювалися їхні

повноваження та рівень впливу залежно від типу законодавчої процедури (звичайна або спеціальна).

2. Аналіз механізмів досягнення компромісу.

Завдання: Проаналізуйте, які механізми та інструменти використовувались для подолання розбіжностей у кожному кейсі. Зокрема, порівняйте, як працювали **Тріалог** (у випадку GDPR та AI Act) та **переговори щодо одностайності** (у випадку санкцій). Обговоріть, який з цих механізмів виявився більш ефективним і чому.

3. Вплив зовнішніх факторів на законодавчий процес.

Завдання: Визначте, які зовнішні події або обставини мали найбільший вплив на процес ухвалення рішень у кожному з кейсів.

GDPR: Як розвиток технологій (інтернет, соцмережі) вплинув на ініціювання рішення?

AI Act: Як поява ChatGPT та інших генеративних ШІ під час обговорення змінила кінцевий текст закону?

Санкції: Як повномасштабне вторгнення РФ в Україну вплинуло на швидкість та рішучість дій ЄС?

4. Створення «глобального прецеденту».

Завдання: Обговоріть, як ухвалення кожного з цих рішень вплинуло не лише на внутрішній ринок ЄС, а й на міжнародне правове поле. Поясніть, чому GDPR та AI Act вважаються "глобальними еталонами" або "прецедентами". Чи можна так само сказати про санкції, і якщо так, то в чому полягає їхній прецедентний характер?

Частина 2. Навчальний симуляційний кейс.

Навчальний симуляційний кейс: Ухвалення рішення щодо членства України в ЄС

Сценарій кейсу:

Студенти працюватимуть в тих самих групах і спільно симулюватимуть процес ухвалення рішення Європейської ради щодо початку переговорів про вступ України до ЄС. Цей процес є складним, багатоетапним і вимагає консенсусу всіх 27 держав-членів. Основні етапи симуляції:

1. **Політична підготовка (2022-2023):** Україна отримує статус кандидата в члени ЄС. Європейська Комісія надає рекомендації щодо реформ, які необхідно виконати для початку переговорів.

2. **Дебати в Європейській Раді (грудень 2023):** Голови держав та урядів 27 країн-членів збираються для вирішення ключових питань:

1. Чи виконала Україна необхідні реформи?
2. Які є геополітичні наслідки такого рішення?
3. Які економічні та фінансові наслідки для ЄС?

3. **Виклики та перешкоди:** Угорщина блокує рішення, наполягаючи на необхідності виконання Україною додаткових умов (наприклад, щодо прав національних меншин).

4. **Пошук компромісу:** Інші країни-члени (наприклад, Німеччина, Франція, Польща) прагнуть подолати вето Угорщини через дипломатичні переговори та пошук взаємовигідних рішень. Це включає обіцянки фінансової допомоги, поступки в інших сферах політики ЄС тощо.

5. **Остаточне рішення:** Європейська Рада ухвалює рішення щодо початку переговорів про вступ України до ЄС. Це рішення приймається **одноголосно**.

Завдання для студентів та питання

Завдання 1: Рольова гра «Засідання Європейської Ради»

Ролі: Студенти діляться на групи, що представляють:

- **Європейську Комісію:** Презентує свій звіт та рекомендації щодо України.

- **Держави-члени ЄС:**

Група 1. «Локомотиви інтеграції» (Німеччина, Франція, Польща, країни Балтії): Обґрунтовують необхідність якнайшвидшого початку переговорів з Україною.

Група 2. «Опоненти» або «скептики» (Угорщина, Словаччина): Висловлюють свої застереження, обґрунтовують необхідність виконання додаткових умов.

Група 3. «Нейтральні» країни (Ірландія, Австрія): Слухають аргументи, шукають компроміс.

Група 4. Українська делегація: Представляє досягнення України в реформах та відповідає на запитання.

Питання для обговорення:

1. Які аргументи (політичні, економічні, безпекові) висуває кожна сторона?
2. Які поступки та компроміси можуть бути запропоновані, щоб переконати Угорщину зняти вето?
3. Які можуть бути наслідки для ЄС, якщо рішення про початок переговорів не буде ухвалене?

Додаткові запитання для спільного обговорення після виконання всіх видів кейсів:

1. Як Європейський Союз зазвичай долає вето однієї з країн-членів. Знайдіть реальні приклади компромісів (наприклад, у випадку санкцій проти РФ чи бюджетних рішень), коли одна з країн-членів блокувала рішення?
2. Які інструменти тиску можуть використовувати інші країни-члени проти країни, яка накладає вето?
3. Як у випадку з Україною та Угорщиною було досягнуто компромісу на практиці (грудень 2023)? Сформулюйте висновок щодо ефективності дипломатичних переговорів.

Рекомендована література для вивчення теми 6:

1. Діп І. Ю. Основні інститути Європейського Союзу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2024. Вип. 82. Частина 3. С. 207-213. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.82.3.33> . URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/305833>
2. Довга Д. Роль Європейського парламенту в законотворчому процесі ЄС. *Scientific practice: modern and classical research methods*. 2025. С.88-90. URL: <https://surl.li/woowsu>
3. Довгань Г. В. Процедури прийняття рішень в Європейському Союзі. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2013. Вип. 21. Частина II. С. 33-35 . URL: <https://surl.li/lskhtm>
4. *Європейський Союз: загальна інформація, організаційна структура, правова система : словник-довідник* / уклад. Кононенко Ю. С., Лубко І. М. Черкаси, 2019. 290 с. URL: <https://eprints.cdu.edu.ua/1965/1/slov%20%281%29.pdf>
5. *Комітологія*. URL: <http://europa.dovidka.com.ua/k.html>
6. *Консолідовані версії Договору про Європейський союз*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text
7. Прокопенко Л. Л. *Інституційна система ЄС: навчальний посібник*. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2021. 226 с. URL: <https://crust.ust.edu.ua/server/api/core/bitstreams/4243256a-e957-450b-a174-cb9bea238bff/content>
8. Сокур С. П. *Лобістська діяльність у країнах та інституціях ЄС: монографія*. Київ: Фенікс, 2020. 256 с. URL: <https://jurkniga.ua/contents/lobistska-diynalist-u-krainakh-ta-institutsiyakh->

[ies.pdf?srsId=AfmBOoqnfitUeixVDNCBeOPqJ8Z-RY5dz3KKH60X7I2aTS-wMgh44_zK](https://www.researchgate.net/publication/390335532_STALIJ_ROZVITOK_MIST_I_REGIONIV_ES_KRASI_PRAKTIKI_DLA_UKRAINI_Navcalnij_posibnik#fullTextFileContent)

9. *Сталий розвиток міст і регіонів ЄС: кращі практики для України : навчальний посібник* / Мартиненко В. В., Скорик М. О., Корж М. А., Соколова О. М., Коляда Т. А., Джадалла О. І.; за заг. ред. В. В. Мартиненко. Ірпінь: Державний податковий університет, 2025. 352 с. URL: https://www.researchgate.net/publication/390335532_STALIJ_ROZVITOK_MIST_I_REGIONIV_ES_KRASI_PRAKTIKI_DLA_UKRAINI_Navcalnij_posibnik#fullTextFileContent

10. Стельмах А.. Сучасні засади функціонування інституту лобізму в європейських країнах. *Публічне управління: концепції, парадигма, розвиток, удосконалення*, 2022. вип. 2 (Грудень):191-214. <https://doi.org/10.31470/2786-6246-2022-2-191-214> URL: <https://pa.journal.in.ua/index.php/pa/article/view/52>

11. *Сучасна політика розвитку Європейського Союзу: навчальний посібник* / Упорядкування В. І. Андрейка. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2022. 304 с. URL: http://eurodev.uzhnu.edu.ua/images/files/AND_2022.pdf

12. Третько В. В., Сірик Д. В., Сутяга О. С. Педагогічні умови формування професійної культури майбутніх юристів у закладах вищої освіти. *Академічні візії*. 2025. Вип.39. С. 1-6. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15167831>

13. Юдіна Г. І. Особливості функціонування інституційного механізму Європейського Союзу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2024. Вип. 85. Частина 4. С. 370-377. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2024/11/57-2.pdf>

14. Яремчук В. Д. *Основи права Європейського Союзу та Ради Європи: дефініції, джерела, схеми, таблиці та персоналії* : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ. 2024. 340 с. URL:

https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/8376/1/Yaremchuk_OSNOVY-PRAVA_MAKET.pdf

15. Яцків Я. О. *Механізм прийняття рішень у ЄС*. URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/mn/mn2020/paper/viewFile/10282/8603>

16. *Ordinary legislative procedure*. URL: https://www.europarl.europa.eu/infographic/legislative-procedure/index_en.html

Тема 7. ПОЛІТИКА РОЗШИРЕННЯ ЄС: АНАЛІЗ КАНДИДАТІВ І ВИКЛИКІВ

Практичне заняття 1. «КАНДИДАТИ НА ВСТУП ДО ЄС: ПОТОЧНИЙ СТАТУС ТА КРИТЕРІЇ ЧЛЕНСТВА» (2 ГОД.)

Форма проведення: семінар-практикум

План семінару-практикуму:

1. Основи політики розширення Європейського Союзу.
2. Методологія розширення ЄС.
3. Опис процедури вступу до ЄС.
4. Кандидати на вступ до ЄС. Аналіз основних кандидатів.
5. Критерії оцінки готовності країни-кандидата до вступу в ЄС.
6. *Практикум.*

Питання для обговорення:

1. Розкрийте сутність політики розширення ЄС.
2. Проаналізуйте історію розширення ЄС. Які головні події, чинники, обставини спричиняли чергову хвилю розширення ЄС?
3. Чому розширення ЄС розглядається як ключовий інструмент для зміцнення стабільності та безпеки на континенті?

4. Які нормативні документи ЄС складають правову основу політики розширення ЄС?
5. Яку роль відігравали Амстердамський та Ніццький договори у підготовці ЄС до подальшого розширення?
6. Опишіть, у чому полягає відмінність між "старою" логікою переговорів "розділ за розділом" і новою методологією, що ґрунтується на "переговорних кластерах"?
7. Яку роль у Новій методології розширення ЄС відіграє Європейська Комісія?
8. Що таке *acquis* ЄС і які елементи він включає?
9. Які передумови має виконати країна-кандидат, щоб успішно пройти процес переговорів за новою методологією, особливо враховуючи принцип динамічності та кластерний підхід?
10. Поясніть, чому кластер фундаментальних питань, незважаючи на принцип «більш динамічного процесу» та об'єднання розділів, відкривається першим і залишається відкритим до кінця переговорів?
11. Назвіть основні етапи процедури вступу до ЄС.
12. Яку роль відіграють двосторонні конференції в переговорному процесі між ЄС і країною-кандидатом?
13. Поясніть, чому успішне завершення переговорів і навіть підписання Угоди про вступ не гарантує членства в ЄС?
14. Як зміна методології переговорів (перехід до кластерного підходу) впливає на темп та інтенсивність реформ, які має проводити країна-кандидат?
15. Які країни наразі мають статус країни-кандидата на вступ до ЄС.
16. Проаналізуйте досвід країни-кандидата на вступ в ЄС (за вибором здобувача) в найближчий часовий перспективі.
17. Чому процес вступу Грузії до ЄС був призупинений у 2024 році?

18. Що таке «Переговорна рамка» і хто відповідає за її розробку та ухвалення?
19. Опишіть процедуру скринінгу. У чому полягає її мета та з яких етапів вона складається?
20. Яку роль відіграє «Пакет розширення» у щорічному процесі оцінки готовності країн-кандидатів?
21. Як моніторинг, що здійснюється Європейською Комісією, сприяє прогресу країни-кандидата на шляху до членства в ЄС?
22. Чому розширення ЄС розглядається як невід'ємна частина існування європейських інституцій та як відображення «сучасного втілення європейської цивілізації»?
23. Чому ратифікація договору про вступ нової країни є складною та як ставлення громадян до національної політичної влади впливає на їхнє сприйняття євроінтеграції?

Теми для самостійного опрацювання:

1. Геополітичні та безпекові аспекти розширення ЄС.
2. Культурна та соціальна інтеграція в контексті розширення ЄС.
3. Роль громадянського суспільства та громадської думки в процесі розширення.

Практикум:

Головна мета запропонованого практичного завдання, яке виконуватиметься в аудиторії під час проведення семінарського заняття за цією темою полягає у формуванні та розвитку у студентів навичок критично мислити, застосовувати аналітичні методи та працювати з офіційними джерелами ЄС. У доповнення до теоретичних знань, які розглядалися в лекції за цією темою та в теоретичній частині цього семінару-практикуму, студенти отримають

деталізоване розуміння процесів, викликів та критеріїв, що застосовуються в політиці розширення ЄС.

Основне завдання практичного кейсу полягає в проведенні порівняльного аналізу прогресу щонайменше двох країн-кандидатів на вступ до ЄС, використовуючи офіційні Пакети розширення Європейської Комісії за останні декілька років.

Це включає:

- **Аналіз динаміки:** Оцінка того, як прогрес країни змінюється з року в рік у певних сферах (наприклад, боротьба з корупцією, реформа судової влади).
- **Порівняння успіхів:** Виявлення сфер, де одна країна досягла більшого прогресу, ніж інша, та з'ясування причин.
- **Формулювання висновків:** Створення вичерпних висновків щодо готовності країн до членства в ЄС, ґрунтуючись на конкретних даних.

Передбачена робота в малих групах (до 3 осіб). Термін виконання – до 30 хв.

Методологія аналізу:

1. Вибір об'єкта аналізу (1-2 хв.):

Оберіть одну або кілька країн-кандидатів з останнього Пакету розширення, наприклад, одну з країн Західних Балкан (Сербія, Албанія).

2. Структурний аналіз (до 10 хв.):

- Розділіть звіт по країні-кандидату на ключові **кластери** (наприклад, **Кластер 1: Основи**).
- Всередині кластера виділіть окремі розділи (наприклад, **Глава 23: Судова влада та основоположні права; Глава 24: Свобода, безпека та правосуддя**).

- Проаналізуйте прогрес у кожному розділі за критеріями, визначеними Єврокомісією.

3. Презентація результатів аналітичного пошуку в аудиторії (усно) (2-3 хв. на кожну команду).

4. Порівняльний аналіз (дискусія до 10 хв.):

- Порівняйте прогрес обраних країн за тими самими критеріями. Наприклад, порівняйте стан боротьби з корупцією або реформу судової системи в обраних країнах.
- Проаналізуйте динаміку: як оцінки та рекомендації змінювалися протягом декількох років.

5. Висновки (2-5 хв.).

Джерела інформації для аналітичного аналізу:

1. 2023 *Communication on EU Enlargement Policy*. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/2023-communication-eu-enlargement-policy_en
2. 2024 *Communication on EU Enlargement Policy*. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/2024-communication-eu-enlargement-policy_en
3. Наumenко Д., Булана О., Дяченко С. *Шлях західних Балкан до ЄС: Уроки для України*. Київ: ГО «Український центр європейської політики», 2022. 47 с. URL: https://ucep.org.ua/wp-content/uploads/2022/12/western_balkans_accession_to_eu_lessons_for_ukraine_01.12.2022_ukr.pdf

Практичне заняття 2. «ОСНОВНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗШИРЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ» (2 ГОД.)

Форма проведення: круглий стіл

Проведення круглого столу передбачає наявність модератора дискусії, в якості якого може виступати викладач цієї дисципліни, або запрошений стейкхолдер-практик, аспірант тощо.

I. Вступна частина (5 хв)

Коротке історичне екскурс про розширення ЄС (хвилі розширення, їх наслідки).

II. Дискусійні панелі (60-80 хв)

Кожна панель триває 15-20 хвилин, включаючи вступ від модератора та запитання від аудиторії.

Панель 1: *Виклики внутрішніх реформ у країнах-кандидатах*

Дискусійні питання:

1. Які найскладніші реформи для країн-кандидатів у сфері верховенства права та боротьби з корупцією?
2. Як воєнний конфлікт в Україні впливає на прогрес реформ у країнах-кандидатах?
3. Чи достатньою є підтримка громадськості в країнах-кандидатах для проведення складних реформ?

Панель 2: *Економічна інтеграція та соціальні виклики*

Дискусійні питання:

1. Які економічні виклики постають перед новими членами ЄС після вступу?
2. Як розширення впливає на ринок праці та соціальні системи країн ЄС?
3. Яким чином інвестування та фінансова допомога ЄС сприяє економічному розвитку країн-кандидатів?

Панель 3: *Геополітичні та безпекові аспекти розширення*

Дискусійні питання:

1. Як розширення ЄС допомагає протистояти зовнішнім загрозам та впливу?
2. Яка роль розширення у стабілізації регіону Західних Балкан?

3. Чи може ЄС інтегрувати країни, які мають неврегульовані територіальні конфлікти?

Панель 4: Майбутнє політики розширення

Дискусійні питання:

1. Чи має ЄС змінити методологію розширення? Якщо так, то яким чином?
2. Які країни мають найбільші шанси на вступ у найближчі 5-10 років?
3. Чи готовий ЄС до прийому нових членів з точки зору фінансового та інституційного навантаження?

III. Підсумкова частина (10-15 хв)

Модератор: Підсумовує ключові висновки кожної панелі.

Рекомендована література для вивчення теми 7:

1. *Досвід країн-кандидатів на членство в ЄС та України щодо інституційної спроможності та реалізації державної політики.* Київ: НАДС, 2022. 49 с. URL: <https://nads.gov.ua/storage/app/sites/5/DIYALNIST/Mignarodna%20dijalnist/2-dosvid-krain-kandydativ-na-chlenstvo-v-eu-2.pdf>
2. *ЗВІТ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ПРОВЕДЕННЯ ПЕРВИННОЇ ОЦІНКИ СТАНУ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ АКТИВ ПРАВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ (ACQUIS EC).* URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/wp-content/uploads/Zvit-UA.pdf>
3. *Інформаційна довідка щодо історії розширення Європейського Союзу.* Дослідницька служба Верховної ради України. 7 с. URL: <https://research.rada.gov.ua/uploads/documents/33206.pdf>
4. *Кузьмін Д.* Вплив політики розширення на процеси розбудови механізмів прийняття рішень в керівних органах ЄС: інституційні виміри. URL: <https://dspace.onu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/7e64ba7f-55c7-47e1-a712-e6e70d8929d4/content>

5. Науменко Д., Булана О., Дяченко С. *Шлях західних Балкан до ЄС: Уроки для України*. Київ: ГО «Український центр європейської політики», 2022. 47 с. URL: https://ucep.org.ua/wp-content/uploads/2022/12/western_balkans_accession_to_eu_lessons_for_ukraine_01.12.2022_ukr.pdf
6. *Процес вступу до ЄС. Крок за кроком*: Інформаційний бюлетень. Листопад 2023 р. URL: <https://euneighbourseast.eu/uk/news/publications/proczes-vstupu-do-yes-krok-za-krokom/>
7. *Процес вступу до ЄС у контексті регіонального та місцевого розвитку*. Аналітичний документ. Київ: Програма «U-LEAD з Європою», 2022. 57 с. URL: <https://ulead.org.ua/storage/admin/files/c63b0eb665fdf3266d87a52bf3de8ec9.pdf>
8. *Словник термінів перемовин про вступ до ЄС*. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/news/prezentovano-slovnyk-terminiv-peremovyn-pro-vstup-do-yes/>
9. Сидоренко С. Рейтинг євроінтеграції-2023: хто випереджає Україну на шляху до ЄС та чи реально їх наздогнати. *Європейська правда*. 13.11.2023. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2023/11/13/7173415/>
10. Сидоренко С. Рейтинг Євроінтеграції -2024: як звіт ЄС став сигналом тривоги для України та інших кандидатів. *Європейська правда*. 02.11.2024. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2024/11/2/7197507/>
11. *European Council – Copenhagen, 21/22 June 1993*. URL: <https://www.consilium.europa.eu/media/21225/72921.pdf>
12. *EU accession process step by step*. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/37277f56-50d2-4f76-8eb4-dc105b389ed5_en?filename=Factsheet%20-%20The%20EU%20accession%20process%20-%20Step-by-step.pdf

13. *A more credible, dynamic, predictable and political EU accession process - Commission lays out its proposals.* URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_181
14. *EU solidarity with Ukraine: facts and figures.* URL: <https://eu4ukraine.eu/en/what-we-do-en/facts-and-figures-en/eu-solidarity-with-ukraine-april-2025-factsheet.html>
15. Kirsty Hughes (2024). The EU must rise to the enlargement challenge. URL: <https://www.socialeurope.eu/the-eu-must-rise-to-the-enlargement-challenge>

Тема 8. ЄВРОПЕЙСЬКІ ПРОГРАМИ РОЗВИТКУ ТА ЇХ ФІНАНСУВАННЯ: МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ КРАЇН-ПАРТНЕРІВ

Практичне заняття 1. ФІНАНСУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ПРОГРАМ: МЕХАНІЗМИ ТА МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ ПАРТНЕРСЬКИХ КРАЇН (2 год)

Форма проведення: семінар

План семінару:

1. Фінансування ЄС: загальна характеристика структурних та інвестиційних фондів.
2. Огляд основних фондів для досягнення цілей політики згуртованості ЄС (для країн-членів ЄС).
3. Основні європейські програми розвитку та їх фінансування (для країн, які не є членами ЄС).
4. Інноваційні стратегії ЄС для відновлення економіки постконфліктних територій.

Питання для обговорення:

1. Дайте визначення політиці згуртованості ЄС.

2. Які фінансові інструменти політики згуртованості передбачені на сучасному етапі розвитку ЄС? Для кого вони створювалися?
3. Назвіть усі шість фондів, які входять до парасольки Європейських структурних та інвестиційних фондів (ЄСІФ), та коротко опишіть основне призначення кожного з них.
4. Порівняйте механізми доступу до фінансування ЄС для країн-членів і країн-не членів. Які спільні та відмінні риси існують у цьому процесі, і чи передбачає текст повну ексклюзивність для країн-членів щодо всіх фондів?
5. З огляду на те, що Європейські структурні та інвестиційні фонди (ЄСІФ) є найбільшою регіональною інвестиційною програмою, як ви думаєте, чому ЄС переорієнтував фокус з 11 цілей на 5 основних? Обґрунтуйте, які потенційні переваги та недоліки для менш розвинених регіонів може мати такий стратегічний зсув.
6. Які стратегії може використовувати країна-партнер для максимально ефективної участі в європейських програмах?
7. Наведіть приклади успішних проектів, реалізованих за підтримки ЄС в Україні.
8. З якими викликами стикається реалізація європейських програм розвитку?
9. Які перспективи розвитку європейських програм у майбутньому?
10. Яку роль відіграють Європейські структурні та інвестиційні фонди (ЄСІФ) у процесі відновлення постконфліктних регіонів?
11. Опишіть, у чому полягає суть концепції «Інноваційна Європа» і як вона сприяє залученню інвестицій у постконфліктні регіони?
12. Яким чином ініціатива «Зелений курс» інтегрується в стратегії відновлення постконфліктних територій? Поясніть, чому цей підхід є важливим з точки зору як економіки, так і екології.

13. Як програма «Горизонт Європа» та освітні програми, такі як «Erasmus+», сприяють розвитку людського капіталу в постконфліктних регіонах?

14. Порівняйте механізми відновлення, які надає ЄС, з іншим можливим підходом — наприклад, чистою гуманітарною допомогою. Яким чином інноваційний підхід є більш ефективним для довгострокового сталого розвитку, ніж лише надання допомоги?

15. Яким чином розвиток цифрової інфраструктури та електронного урядування може вплинути на прозорість та ефективність державних послуг, що є критично важливим для постконфліктних територій.

16. Поясніть, чому інноваційні стратегії ЄС не обмежуються лише «відбудовою зруйнованих секторів економіки», а спрямовані на розвиток нових індустрій. Яка мета такої політики?

Теми для самостійного опрацювання:

1. Європейський фонд миру (EPF): механізми та умови фінансування військової підтримки України в період війни.
2. Технічна допомога ЄС: TAIEХ та програма Twinning.
3. Фонд солідарності ЄС та його використання для відновлення України.

Джерела, рекомендовані для аналітичного розгляду:

1. COMMISSION IMPLEMENTING DECISION of 10.12.2021 adopting the Instrument for Pre-Accession Assistance (IPA III) Programming Framework for the period 2021-2027. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/system/files/2022-01/C_2021_8914_COMMISSION_IMPLEMENTING_DECISION_EN.pdf
2. Досвід відбудови та відновлення іноземних країн після стихійних лих і воєн: Аналітичний звіт Інституту аналітики і адвокації. 2023. 33 с. URL: <https://iaa.org.ua/portfolio/dosvid-vidbudovy-ta-vidnovlennya-krayin-pislya-styhijnyh-lyh-i-voyen/>

Практичне заняття 2. «ОСНОВНІ ЄВРОПЕЙСЬКІ ПРОГРАМИ РОЗВИТКУ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ПІДГОТОВКУ КРАЇН ДО ВСТУПУ В ЄС»
(2 год.)

Форма проведення: *Семінар-практикум*

План семінару-практикуму:

1. Інструменти сусідства та розвитку (NDICI – Global Europe.
2. Інструменти попереднього приєднання (ІРА ІІІ)
3. Програми Interreg (Європейське територіальне співробітництво).
4. Програми обміну та навчання.
5. *Симуляційний кейс «Фінансування ЄС для України: від ідеї до проєкту».*

Питання для обговорення:

1. Охарактеризуйте інструмент NDICI – Global Europe: його географічні та тематичні програми, а також механізми фінансування.
2. Які країни є бенефіціарами інструменту ІРА ІІІ і в яких сферах він надає підтримку?
3. Скільки тематичних вікон використовується для програмування допомоги в рамках ІРА ІІІ?
4. У чому полягає ключова відмінність у механізмі моніторингу між ІРА ІІ та ІРА ІІІ?
5. Поясніть роль та типи програм Interreg. Наведіть приклади їхньої реалізації в Україні.
6. Які можливості надає програма Erasmus+ для студентів та викладачів?

7. Назвіть три ключові пріоритети оновленої програми "Еразмус+" на 2021-2027 роки.

Симуляційний кейс «Фінансування ЄС для України: від ідеї до проєкту».

Мета - навчитися знаходити відповідні програми та інструменти фінансування ЄС для конкретних проєктів, враховуючи специфіку органу публічної влади (центрального, регіонального, місцевого) та завдань (проблем), які необхідно вирішити.

Завдання

1. Визначити, до якої програми ЄС може бути подано проєкт.
2. Обґрунтувати вибір програми, спираючись на її цілі, пріоритети та умови участі.
3. Розробити коротку "презентацію-обґрунтування" проєкту для потенційного донора.

Хід роботи (30 хв)

1. **Розділення на групи (3 хв):** Розділіть студентів на три групи за рівнем управління:

Група 1: Центральний рівень (наприклад, Міністерство освіти, Міністерство цифрової трансформації).

Група 2: Регіональний рівень (наприклад, обласна державна адміністрація).

Група 3: Рівень територіальної громади (наприклад, міська рада).

1. **Отримання кейсу та первинний аналіз (7 хв):** Кожна група отримує картку з описом проєктної ідеї, яка відповідає її рівню управління та певному напрямку (інфраструктурний, освітній тощо).

Кейс для Групи 1 (Центральний рівень): "Міністерство цифрової трансформації України прагне створити національну цифрову платформу для

обміну даними між університетами та науковими установами країн-сусідів ЄС з метою підвищення їхньої конкурентоспроможності".

Кейс для Групи 2 (Регіональний рівень): "Львівська обласна державна адміністрація розробляє проєкт з модернізації прикордонного переходу для прискорення руху товарів і людей між Україною та Польщею".

Кейс для Групи 3 (Територіальна громада): "Рада міста Одеса розробила проєкт відновлення та модернізації культурного центру, зруйнованого в результаті бойових дій, з акцентом на розвиток місцевих творчих індустрій".

2. Аналіз та розробка (10 хв): У групах студенти аналізують свої кейси. Їхнє завдання — відповісти на ключові питання:

1. Який інструмент або програма ЄС є найбільш підходящим для нашого проєкту?
2. Які цілі програми відповідають нашому проєкту?
3. Які можливості участі має Україна в обраній програмі (наприклад, як країна-партнер чи бенефіціар)?
4. Які потенційні виклики можуть виникнути при поданні заявки?

3. Презентація та обговорення (10 хв): Кожна група протягом 3 хвилин представляє своє рішення та обґрунтовує вибір. Обговорення відбувається під керівництвом викладача, який надає зворотний зв'язок та оцінює правильність вибору.

Рекомендована література для вивчення теми 8:

1. *Аналіз доступних ресурсів ЄС для підтримки реформ в Україні.* URL: https://www.icps.com.ua/assets/uploads/images/files/icps_eu_funds.pdf
2. Гнатюк М. М. Безпека та інтеграція: європейський досвід прбудови проєкту миру. Київ: НУКМА, 2020. 242 с. URL:

https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/project-result-content/8f12342d-263f-4946-8830-7fdeed3bbfba/Book_Gn_3_full.pdf

3. Досвід відбудови та відновлення іноземних країн після стихійних лих і воєн: Аналітичний звіт Інституту аналітики і адвокації. 2023. 33 с. URL: <https://iaa.org.ua/portfolio/dosvid-vidbudovy-ta-vidnovlennya-krayin-pislya-styhijnyh-lyh-i-voyen/>

4. Європейська інтеграція, інституції та право ЄС: who does what and why? Базовий посібник для ОГС. Київ: EasyBusiness за підтримки USAID, 2024. 101 с. URL: <https://easybusiness.in.ua/wp-content/uploads/2025/02/Posibnyk-z-ievrointehratsii-dlia-OHS.pdf>

5. Зінчук Т. О., Куцмус Н. М. Політика згуртування ЄС: задум, еволюція, критика. Науковий вісник Чернівецького університету. 2020. Випуск 825. Економіка. С. 3-11. URL: https://www.researchgate.net/publication/349748867_EU_COHESION_POLICY_DESIGN_EVOLUTION_AND_CRITICS

6. *Ініціатива ЄС “Східне партнерство”: можливості для України : метод. рекомендації до викладання навчального курсу із застосуванням інтерактивних методів навчання для студентів спеціальності 291 “Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії” Інституту гуманітарних і соціальних наук / уклад.: Я. Б. Турчин, О. В. Юринець, О. Я. Івасечко, О. О. Цебенко, Д. Т. Рослонь, І. Ю. Сухорольська. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2022. 128 с. URL: <https://lpnu.ua/sites/default/files/2022/3/27/paragraphs/39476/metodichka-skhp.pdf>*

7. *Інструмент сусідства та партнерства: посли ЄС погодили попередню угоду на €80 мільярдів. Укрінформ. 18.12.2020. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3157607-instrument-susidstva-ta-partnerstva-posli-es-pogodili-poperednu-ugodu-na-80-milardiv.html>*

8. Мигал М. *Країна-кандидат до ЄС: яке фінансування доступне Україні з Фондів Союзу*. Київ: Інститут аналітики та адвокації, Міжнародний фонд «Відродження», 07.07.2023. URL: <https://iaa.org.ua/articles/krayina-kandydat-do-yes-yake-finansuvannya-dostupne-ukrayini-z-fondiv-soyuzu/>
9. Петренко В. С., Карнаушенко А.С. Інноваційні стратегії Європейського Союзу для економічного відновлення постконфліктних регіонів: перспективи впровадження в Україні. *Економічний простір*. 2024. №193. С. 66-73. DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.193.66-73> URL: <https://economic-prostir.com.ua/wp-content/uploads/2024/10/193-66-73-petrenko.pdf>
10. *Програмний посібник Interreg Europa 2021-2027*. Версія 3. Грудень 2023. URL: https://decentralization.ua/uploads/library/file/956/Interreg_Europe_Manual_Ukrainian.pdf
11. Третяк Ю. *Європейські структурні та інвестиційні фонди (ЄСІФ): відбір проєктів, механізми фінансування, особливості реалізації і звітування в державах-членах ЄС*. Аналітичний звіт. Київ: Фонд «Відродження», 2025. URL: <https://www.csi.org.ua/wp-content/uploads/2025/06/yesif-nastilna-knyga.pdf>
12. Третяк Ю. Про еволюцію і законодавство політики згуртованості ЄС з акцентом на програмний період 2021-2027 рр. і майбутнє політики. URL: https://decentralization.ua/uploads/attachment/document/1350/%D0%9F%D1%80%D0%B5%D0%B7%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F%D0%A2%D1%80%D0%B5%D1%82%D1%8F%D0%BA_%D0%A4%D0%B5%D0%B4%D1%8E%D0%BA_%D0%9F%D0%BE%D0%B4%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B6%D0%BD%D0%B8%D0%B9.pdf
13. *Instrument for Pre-accession Assistance*. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/overview-instrument-pre-accession-assistance_en?prefLang=uk&etrans=uk

14. COMMISSION IMPLEMENTING DECISION of 10.12.2021 adopting the Instrument for Pre-Accession Assistance (IPA III) Programming Framework for the period 2021-2027. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/system/files/2022-01/C_2021_8914_COMMISSION_IMPLEMENTING_DECISION_EN.pdf

15. Огляд програм ЄС, доступних для заявників з України. Київ: Фонд «Східна Україна, 2024. 60 с. <https://eef.org.ua/wp-content/uploads/2024/03/Posibnyk-Oglyad-program-YES-dostupnyh-dlya-zayavnykiv-z-Ukrai-ny.pdf>

16. 2021-2027 Interreg Europe programme manual and its annexes. Version 5, June 2025. Click Ctrl + F5 if you still see version 4. URL: https://www.interregeurope.eu/sites/default/files/2023-02/IR-E_programme_manual_annexes.pdf

Тема 9. УКРАЇНА НА ШЛЯХУ ДО ЄС: СТРАТЕГІЯ ТА РЕФОРМИ

Практичне заняття 1. «СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ» (2 год.)

Форма проведення: семінар-дискусія

План семінару:

1. Основні етапи європейської інтеграції України.
2. Національна стратегія інтеграції України в ЄС.
3. Ключові реформи та шляху до ЄС.
4. Фінансові інструменти ЄС для підтримки України.
5. Програма Ukraine Facility та умови її реалізації.
6. Виклики та перспективи набуття Україною статусу члена ЄС.

Питання для дискусії:

1. Як статус кандидата на членство в ЄС змінює відносини України з Євросоюзом порівняно з Угодою про асоціацію?
2. Наскільки ефективною є політика ЄС щодо України, враховуючи її еволюцію від УПС до набуття статусу кандидата? Які аспекти, на вашу думку, потребують корекції?
3. Які нові ризики та можливості виникають перед Україною в контексті розширення ЄС, якщо вона не встигне провести необхідні реформи?
4. Які є основні сфери реформ, визначені в Національній стратегії як пріоритетні на шляху до членства?
5. Яким чином Україна звітує перед ЄС про виконання Національної стратегії?
6. Чи є Національна стратегія достатньо гнучкою, щоб адаптуватися до непередбачуваних подій, таких як війна чи глобальні економічні кризи? Обґрунтуйте свою думку.
7. Як би Ви переглянули пріоритети Національної стратегії, щоб забезпечити її ефективну реалізацію в умовах післявоєнного відновлення?
8. Які механізми контролю та моніторингу в Національній стратегії є найефективнішими, а які потребують посилення для запобігання корупції та неефективності?
9. Які реформи в сфері верховенства права та судової системи є найважливішими для виконання "семи кроків" ЄС?
10. Які зміни в сфері медіа та свободи слова є ключовими для адаптації до європейських стандартів?
11. Які ризики для євроінтеграційного процесу створює повільне впровадження політичних реформ, і чи можуть економічні успіхи їх компенсувати?

12. Наскільки ефективними є фінансові інструменти ЄС для вирішення системних проблем в Україні, таких як корупція та слабка інституційна спроможність?

13. Порівняйте фінансові механізми, які ЄС застосовував для України до 24 лютого 2022 року, та ті, що застосовуються сьогодні. Які зміни є найбільш суттєвими?

14. Оцініть, чи достатній обсяг фінансування надає ЄС Україні для післявоєнного відновлення. Які додаткові джерела могли б бути залучені?

15. Які ризики для ЄС пов'язані з наданням значного обсягу фінансової допомоги Україні, і як їх можна мінімізувати?

16. Які основні вимоги має виконати Україна для отримання фінансування в рамках програми Ukraine Facility?

17. Як реалізація програми Ukraine Facility вплине на суверенітет України у сфері прийняття рішень щодо власної економічної політики?

18. Наскільки ефективно, на вашу думку, буде відбуватися контроль з боку ЄС за використанням коштів Ukraine Facility, враховуючи наявні корупційні ризики в Україні?

19. Чи може Україна стати повноцінним членом ЄС без завершення війни? Обґрунтуйте свою позицію.

20. Які потенційні проблеми можуть виникнути у відносинах між Україною та ЄС, якщо процес розширення буде надто повільним?

Теми для самостійного опрацювання:

1. Комунікаційна стратегія євроінтеграції.
2. Європейська інтеграція України та її вплив на регіональний розвиток.
3. Українські цінності в європейській системі координат.
4. Специфіка досвіду України порівняно з країнами Центральної та Східної Європи.

Джерела, рекомендовані для аналітичного розгляду:

1. Інтеграція України до внутрішнього ринку ЄС в умовах війни. Виклики та можливості. Аналітичний звіт Українського центру європейської політики. Київ, 2023. URL: https://ucep.org.ua/wp-content/uploads/2023/08/zvit_internmarket_2023_ukr.pdf
2. НА ШЛЯХУ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ. Дослідження наявних проєктів та потреб зацікавлених сторін в Україні. Київ: ГО «Український центр європейської політики», 2023. 36 с. URL: https://ednannia.ua/images/Zvit_EI_UKR_WEB.pdf

Практичне заняття 2. «КЛЮЧОВІ РЕФОРМИ ТА ЇХ РОЛЬ У ПРОЦЕСІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ» (2 ГОД.)

Форма проведення: круглий стіл

Проведення круглого столу передбачає наявність модератора дискусії, в якості якого може виступати викладач цієї дисципліни, або запрошений стейкхолдер-практик, аспірант тощо.

I. Вступна частина (5 хв)

Коротке історичний екскурс про серію реформ в Україні на шляху до ЄС.

II. Дискусійні панелі (60-80 хв)

Кожна панель триває 15-20 хвилин, включаючи вступ від модератора та запитання від аудиторії.

Панель 1: Боротьба з корупцією: інститути чи політична воля?

Ключові питання для обговорення:

1. Чи є створені антикорупційні органи самодостатніми для подолання системної корупції?

2. Наскільки політична воля керівництва впливає на реальні результати боротьби з корупцією?
3. Яка роль громадянського суспільства у забезпеченні незалежності антикорупційних інституцій?
4. Чи може членство в ЄС стати вирішальним чинником для остаточного викорінення корупції в Україні?

Панель 2: . Судова реформа: ключ до верховенства права чи загроза незалежності?

Ключові питання для обговорення:

1. Які найгостріші проблеми української судової системи?
2. Чи забезпечують останні зміни в законодавстві (наприклад, щодо Вищої ради правосуддя) реальну незалежність суддів?
3. Як оцінити прогрес у судовій реформі, щоб він відповідав вимогам ЄС?
4. Чи існує ризик, що швидка реформа може призвести до політичного контролю над судовою владою?

Панель 3: Децентралізація: трансформація влади чи шлях до «феодалізму»?

Ключові питання для обговорення:

1. Чи повністю реалізовано потенціал децентралізації для посилення місцевого самоврядування?
2. Які ризики для державного управління створює значне розширення фінансових та адміністративних повноважень на місцях?
3. Як війна вплинула на децентралізацію? Чи вона посилила, чи послабила її?
4. Яким чином децентралізація сприяє наближенню України до європейських стандартів управління?

Панель 4: Реформа державного управління: між європейськими стандартами та українськими реаліями

Ключові питання для обговорення:

1. Наскільки сумісні українські державні інституції з європейськими?
2. Чи достатньою є мотивація для державних службовців для проведення складних реформ?
3. Які кроки необхідно зробити для підвищення ефективності та прозорості державного апарату?
4. Як уникнути ситуації, коли імітація реформ замінює реальні зміни?

III. Підсумкова частина (10-15 хв)

Модератор: Підсумовує ключові висновки кожної панелі.

Рекомендована література для вивчення теми 9:

3. *Досвід країн-кандидатів на членство в ЄС та України щодо інституційної спроможності та реалізації державної політики.* Київ: НАДС, 2022. 49 с. URL:

<https://nads.gov.ua/storage/app/sites/5/DIYALNIST/Mignarodna%20dijalnist/2-dosvid-krain-kandydativ-na-chlenstvo-v-eu-2.pdf>

4. *ЗВІТ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ПРОВЕДЕННЯ ПЕРВИННОЇ ОЦІНКИ СТАНУ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ АКТИВ ПРАВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ (ACQUIS ЄС).* URL: https://eu-ua.kmu.gov.ua/wp-content/uploads/Zvit_UA.pdf

5. *Інтеграція України до внутрішнього ринку ЄС в умовах війни. Виклики та можливості. Аналітичний звіт Українського центру європейської політики.* Київ, 2023. URL: https://ucep.org.ua/wp-content/uploads/2023/08/zvit_internmarket_2023_ukr.pdf

6. Мигаль М. Ukraine Facility від ЄС та програма МВФ: моніторинг виконання Україною індикаторів та структурних маяків. Інститут аналітики та адвокатури. 13 травня 2024р. URL: https://iaa.org.ua/articles/the-eus-ukraine-facility-and-the-imf-programme-monitoring-ukraines-implementation-of-indicators-and-structural-benchmarks/?gad_source=1&gad_campaignid=21280426992&gbraid=0AAAAAp3Jda43H_Ks0fucguCf9KwshWZfw&gclid=Cj0KCQjw5c_FBhDJARIsAIcmHK9sotKy8D5qmmhExTrpalnEYqrWxYWYxukgVAm1JQ3pjk_3TSZFMaAsmoEALw_wcB
7. Набок В., Гуня А. Фонди ЄС: можливості для України. Київ: Інститут аналітики та адвокатури, 2023. 21 с. URL: <https://iaa.org.ua/portfolio/founds-of-eu/>
8. Звіт про виконання угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом за 2024 рік. Київ, 148 с. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/wp-content/uploads/Zvit-pro-vykonannya-Ugody-pro-asotsiatsiyu-za-2024-rik.pdf>
9. НА ШЛЯХУ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ. Дослідження наявних проєктів та потреб зацікавлених сторін в Україні. Київ: ГО «Український центр європейської політики», 2023. 36 с. URL: https://ednannia.ua/images/Zvit_EI_UKR_WEB.pdf
10. ПРОГРЕС УКРАЇНИ В АДАПТАЦІЇ ПРАВА ЄС Аналіз Звіту Єврокомісії щодо прогресу України в межах Пакету розширення ЄС за 2024 р. Київ: ГО “Легкий бізнес” (EasyBusiness), 2025. 196 с. URL: <https://easybusiness.in.ua/wp-content/uploads/2025/02/EB-Zvit-z-analizu-Enlargement-reports.pdf>
11. Реалістичний шлях вступу України до ЄС. Аналітичне дослідження. Київ: ГО «Український центр європейської політики», 2023. 56 с. URL: https://ucep.org.ua/wp-content/uploads/2023/08/ukraine_accession_to_eu_realistic_path_full_paper_ukr.pdf

12. Рєзнїков В. В.. *Державна полїтика у сферї європейської їнтеграції України: теорїя, методологїя, практика: монографїя*. Харків: «Дїса плїус», 2020. 364 с. (international-relations-tourism.karazin.ua)
13. Стратегїя комунїкації з питань європейської їнтеграції України на перїод до 2026 року. URL: <https://me.gov.ua/view/7cf73c17-0ddb-4047-a4cc-31675c76730f>
14. Bulana O., Holubytska M. Ukraine's Path to the EU: Reform, Resilience, and the Politics of Enlargement. Schuman Paper. 2025. № 796. URL: <https://server.www.robert-schuman.eu/storage/en/doc/questions-d-europe/qe-796-en.pdf>
15. Gaidai, Y., Goriunov, D., Kopiński, D., Michalski, B., Okhrimenko, I., Samoiluk, M., Sierocińska, K., Strzelecki, J., Szymański, K., Repko, M., Tomilina, M. Wasiński, M. *Stronger Together: Present and Future Challenges on Ukraine's Road to EU Integration*, Polish Economic Institute, Warsaw. 2023. 84 с. URL: https://ces.org.ua/stronger_together_accession_eu/?gad_source=1&gad_campaignid=22439086746&gbraid=0AAAAACM-mc0Xm-ZGhCCdVrPLU-ZT0KSER&gclid=Cj0KCQjw5c_FBhDJARIsAicmHK_8PiLmn37Z9uFza6IygZhoOa9NCWYCAOeskCDHM6rNpEJCk3JURvwaAvZkEALw_wcB
16. Ukraine Facility. План для реалїзації 2024 – 2027. URL: <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/>

Тема 10. ЄВРОПЕЙСЬКА ОСВІТНЯ ТА НАУКОВА ІНТЕГРАЦІЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ.

Практичне заняття 1. ЄВРОПЕЙСЬКА ОСВІТНЯ ТА НАУКОВА ІНТЕГРАЦІЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ (2 год.)

Форма проведення: *семінар*

План семінару:

1. Роль освіти і науки у формування людського капіталу.
2. Основні етапи європейської інтеграції у сфері освіти та науки.
3. Європейська освітня інтеграція та створення Європейського простору вищої освіти (EHEA)
4. Європейська наукова інтеграція та формування Європейського дослідницького простору (ERA).
5. Інтеграція України в Європейський освітній та науковий простори.

Питання для обговорення:

1. Як освіта сприяє підвищенню продуктивності праці? Наведіть приклади.
2. Які базові навички та компетенції, отримані в процесі освіти, є найважливішими для сучасного ринку праці?
3. Чому інвестиції в освіту вважаються довгостроковими інвестиціями в економіку країни?
4. Яким чином наукові дослідження та розробки впливають на інноваційну спроможність нації?
5. Як зв'язок між університетами та бізнесом впливає на формування людського капіталу?
6. Проаналізуйте, як нерівний доступ до якісної освіти може впливати на соціальну стратифікацію та динаміку формування людського капіталу в суспільстві.
7. Оцініть, наскільки українська система освіти відповідає запитам інноваційної економіки. Які головні недоліки та переваги?
8. Поясніть, як фінансування науки з державних та приватних джерел впливає на її результативність та комерціалізацію.

9. Наскільки глибоким є взаємозв'язок між науковою інтеграцією та міграцією висококваліфікованих кадрів?
10. Як Ви вважаєте, чи може штучний інтелект (ШІ) змінити традиційне розуміння людського капіталу? Які нові виклики це створює для освіти?
11. Як розширення ЄС впливало на освітню та наукову інтеграцію?
12. Проаналізуйте, чому європейська інтеграція в освіті почалася раніше, ніж у сфері науки. Які політичні та економічні фактори стали рушійними для цього?
13. Наскільки політики та стратегії, розроблені в ЄС для освіти та науки, були успішно імplementовані в країнах-новачках?
14. Які є основні відмінності між концепціями "Відкритої науки" та традиційним підходом до досліджень, і чому ЄС активно просуває першу?
15. Проаналізуйте, як ЕНЕА впливає на національні освітні системи та традиції. Чи є ризик втрати унікальності вищої освіти в різних країнах?
16. Які головні виклики та ризики для національних наукових шкіл створює інтеграція в ERA?
17. Опишіть, у яких європейських освітніх та наукових програмах Україна бере участь як асоційований член.
18. Назвіть основні переваги, які отримують українські університети та наукові установи від участі в програмі "Erasmus+".
19. Як війна вплинула на участь України в європейських освітніх та наукових програмах?
20. Як, на Вашу думку, інтеграція в європейський науковий простір допоможе Україні уникнути "відтоку мізків" та залучити висококваліфікованих фахівців?

Теми для самостійного опрацювання:

1. Болонський процес та його реалізація в Україні: успіхи та виклики.

2. Академічна мобільність як інструмент формування міжкультурних компетенцій.
3. "Відтік мізків" (Brain Drain): причини, наслідки та шляхи запобігання.
4. Роль України у післявоєнному відновленні: інноваційний потенціал та наукова співпраця з ЄС.

Джерела, рекомендовані для аналітичного розгляду:

1. Локшина, О.. ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР ЯК ІНТЕГРАЦІЙНА ПЕРСПЕКТИВА УКРАЇНСЬКОЇ ОСВІТИ. *Український Педагогічний журнал*, 2024 №2. С. 6–19. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2024-2-6-19>
2. Локшина, О. І. ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ОСВІТИ ДО СВІТОВОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРИВ: Наукова доповідь на загальних зборах НАПН України «Про діяльність Національної академії педагогічних наук України у 2024 році та завдання на 2025 рік», 4 квітня 2025 р. Вісник Національної академії педагогічних наук України, 2025. № 7(1), 1-5. <https://doi.org/10.37472/v.naes.2025.7113>

Практичне заняття 2. «ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ОСВІТНІЙ І НАУКОВИЙ ПРОТОРИ» (2 год.)

Форма проведення: круглий стіл

Проведення круглого столу передбачає наявність модератора дискусії, в якості якого може виступати викладач цієї дисципліни, або запрошений стейкхолдер-практик, аспірант тощо.

I. Вступна частина (5 хв)

Короткий вступ про важливість освітньої та наукової складових інтеграції України до ЄС.

II. Дискусійні панелі (60-80 хв)

Кожна панель триває 15-20 хвилин, включаючи вступ від модератора та запитання від аудиторії.

Панель 1: "Відтік мізків" (Brain Drain): загроза чи можливість для розвитку?

Ключові питання для обговорення:

1. Чи є міграція українських вчених та студентів до країн ЄС незворотною?
2. Як участь у програмах, як-от «Erasmus+» та «Marie Skłodowska-Curie Actions», може сприяти як відтоку талантів, так і їх поверненню?
3. Які політики та стимули може запровадити Україна, щоб мотивувати молодих науковців і фахівців повертатися після навчання та роботи за кордоном?
4. Чи може Україна використати тимчасову міграцію для створення мережі «наукової діаспори», яка сприятиме інтеграції?

Панель 2: Болонський процес в Україні: формальна відповідність чи реальні зміни?

Ключові питання для обговорення:

1. Наскільки успішною була імплементація Болонського процесу в Україні з точки зору якості освіти та її відповідності європейським стандартам?
2. Чи є система ECTS (Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи) ефективним інструментом для забезпечення мобільності та визнання кваліфікацій в українських університетах?
3. Які найбільші виклики стоять перед українською вищою освітою на шляху до повної інтеграції в ЕНЕА (Європейський простір вищої освіти)?

4. Як має змінитися роль викладача в Україні, щоб відповідати вимогам та цінностям європейської вищої освіти?

Панель 3: Європейський дослідницький простір: виклик для конкурентоспроможності української науки?

Ключові питання для обговорення:

1. Чи готові українські наукові установи конкурувати за гранти в рамках програми «Horizon Europe»?
2. Які системні бар'єри перешкоджають активній участі українських науковців у європейських дослідницьких проєктах?
3. Чи може інтеграція в ERA (Європейський дослідницький простір) призвести до занепаду національних наукових шкіл, які не відповідають європейським стандартам?
4. Як Україні ефективно поєднати державне фінансування науки з можливістю залучення грантів ЄС?

Панель 4: Відкрита наука та комерціалізація: європейський шлях для українських інновацій?

Ключові питання для обговорення:

1. Що означає концепція «Відкритої науки» для українських науковців та університетів, і чи є вона сумісною з вітчизняними реаліями?
2. Яким чином інтеграція в європейський науковий простір може стимулювати комерціалізацію українських наукових розробок?
3. Чи зможе Україна створити ефективну інноваційну екосистему, яка буде інтегрована з європейською, враховуючи наявні виклики та війну?
4. Яка роль держави у створенні умов для успішної комерціалізації наукових досліджень?

III. Підсумкова частина (10-15 хв)

Модератор: Підсумовує ключові висновки кожної панелі.

Рекомендована література для вивчення теми 10:

1. Antoniuk V. Integration of Ukrainian Higher Education into the European Higher Education Area to Develop Human Capital. *Journal of European Economy*, 2021. 20 (3), pp. 542–563
2. Londar S., Pron N. Priority Directions of Ukrainian integration into European Educational and Innovative space in the context of Russian-Ukrainian War. URL: https://science.iea.gov.ua/wp-content/uploads/2022/12/1_Londar_Pron_420_2022_5-16.pdf
3. Muzychenko G. Ukraine`s Integration into the European Education Environment: Challenges and Development Perspectives. *Eurasian commonwealth: Ukraine as a crossroads of Europe and Asia*. Scientific monograph / Edited by Muzychenko Ganna, Doctor of Political Science, Professor ; South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2024. 234 p.
4. Prystupa, Y. V., & Hamaniuk, V. A. (2021). Results of integration of Ukrainian education into the European educational area. *Educational Dimension*, 4, 8-24. <https://doi.org/10.31812/educdim.v56i4.4392>
5. Zayachuk Yu. Higher Education Development: Integration of the Ukrainian Higher Educational System into the European and World Space. *Research Initiative on Democratic Reforms in Ukraine (RIDRU)*. USA: University of Alberta, 2020. P.17-30. URL: <https://kvit.ukma.edu.ua/wp-content/uploads/2020/07/The-Research-Initiative-on-Democratic-Reforms-in-Ukraine1.pdf>
6. Zhabotynska S. Dominance of Ukrainian in the Bilingual Setting: Neurocognitive Factors *Research Initiative on Democratic Reforms in Ukraine (RIDRU)*. USA: University of Alberta, 2020. P.92-116. URL: <https://kvit.ukma.edu.ua/wp-content/uploads/2020/07/The-Research-Initiative-on-Democratic-Reforms-in-Ukraine1.pdf>

7. Калінічева Г. Якість вищої освіти як складова формування людського капіталу: виклики для України. *Освітологія*. 2021. №10. С. 24-36. <https://doi.org/10.28925/2226-3012.2021.103>
8. Круглов В. В., Терещенко Д. А. Інтеграція системи вищої освіти України в Європейський освітній простір. Публічне управління та митне адміністрування, Спецвипуск, 2022. С. 70-76. URL: <http://customs-admin.umsf.in.ua/archive/2022/spec/11.pdf>
9. Локшина, О. І. ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ОСВІТИ ДО СВІТОВОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРІВ: Наукова доповідь на загальних зборах НАПН України «Про діяльність Національної академії педагогічних наук України у 2024 році та завдання на 2025 рік», 4 квітня 2025 р. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 2025. № 7(1), 1-5. <https://doi.org/10.37472/v.naes.2025.7113>
10. Локшина, О.. ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР ЯК ІНТЕГРАЦІЙНА ПЕРСПЕКТИВА УКРАЇНСЬКОЇ ОСВІТИ. *Український Педагогічний журнал*, 2024 №2. С. 6–19. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2024-2-6-19>
11. Михайленко, С. І., Мирошніченко, Н. О., & Гах, Р. В. . Щодо ролі вищої освіти в інтеграції України в європейський освітній простір. *Педагогічна Академія: наукові записки*, 2024 №7. <https://doi.org/10.5281/zenodo.12571011>
12. Поснова Т. В., Белінська Г. В., Зятковський В. І. Освітня складова відновлення та розвитку людського капіталу в Україні. Освітня аналітика України. 2024. №2 (28). С 97-110. URL: https://science.iea.gov.ua/wp-content/uploads/2024/08/7_Posnova_Belinska_Zyatk%D0%BEskyi_228_2024_97-110.pdf
13. Сучасна освіта в Україні : інтеграція в Європейський освітній простір : монографія [електронне видання] / за загальною редакцією проф. Я. В. Галети.

Дніпро : Середняк Т. К., 2023. 507 с. DOI: <https://doi.org/10.36550/978-617-8245-57-3>

14. Черніга Р. Інтеграція України в європейський науковий простір та аналіз участі України у програмі Горизонт-2020. Київ, 2021. URL: <https://voxukraine.org/integratsiya-ukrayiny-v-yevropejskyj-naukovyj-prostir-ta-analiz-uchasti-ukrayiny-u-programi-goryzont-2020>

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Критерії оцінювання за різними видами роботи

Вид роботи	бали	Критерії
Практичні заняття	0 балів	Здобувач не володіє навчальним матеріалом, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань, ніколи не задає питання, незацікавлений у вивченні матеріалу; відповідь на запитання невпевнена, хаотична або відсутня. Систематично відсутнє рішення практичних завдань.
	1 бал	Здобувач володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів, показує слабе знання понятійного апарату та невміння працювати з джерелами інформації. Відповідь містить суттєві помилки у визначенні понять.
	2 бали	Здобувач активно працює на практичному занятті. Вільно володіє програмним матеріалом, демонструє розуміння та засвоєння матеріалу, набуті навички та вміння самостійно опрацьовувати матеріал, вести пошук необхідної наукової інформації, ставити і розв'язувати наукові проблеми, розмірковувати, робити власні висновки. В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Уміє розмірковувати,

		робити власні висновки. Вміє сформулювати своє ставлення до певної проблеми, теми; висловлює власні міркування, наводить доцільні приклади; вміє знаходити найбільш адекватні форми розв'язання суперечностей; активно, дуже добре працює в парі/групі/команді; здатний публічно представити матеріал у вигляді презентації, відповідей на запитання тощо. Відповіді на запитання повні, обґрунтовані, логічно побудовані, з прикладами практичного використання..
Самостійна робота	0 балів	Здобувач розпізнає деякі об'єкти вивчення та визначає їх на побутовому рівні, може описувати деякі об'єкти вивчення; має фрагментарні уявлення з предмета вивчення; виконує елементарні прийоми практичних завдань.
	0,5 балу	Здобувач виконує більшість видів практичних завдань і самостійної роботи. Виконання завдань характеризується повнотою з декількома помилками суттєвого характеру.
	1 бал	Здобувач виконує всі види практичних завдань і самостійної роботи. Вміє застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних завдань. Бездоганно, творчо розв'язує типові, комбіновані й нестандартні задачі різними способами, здатний проаналізувати й узагальнити отриманий результат. Вміє самостійно опрацьовувати матеріал, вести пошук необхідної наукової інформації, зокрема й електронної, аналізувати й передавати її.
Письмова робота	0	Здобувач менше ніж на 30% завдань надав правильну відповідь – не достатній рівень знань
	1 -2 бали	Здобувач не менше ніж на 30% завдань надав правильну відповідь – початковий рівень знань
	3-4 бали	Здобувач не менше ніж на 50% завдань надав правильну відповідь – початковий рівень знань
	5-6 балів	Здобувач на 51% - 70% завдань надав правильну відповідь – середній рівень знань
	7-8 балів	Здобувач на 71% - 90% завдань надав правильну відповідь – достатній рівень знань
	9-10 балів	Здобувач на 91% - 100% завдань надав правильну відповідь – високий рівень знань
Індивідуальне навчально-дослідне завдання: доповідь (з використанням ІІІ)	0 балів	Завдання не виконано. Відсутня структурована ідея доповіді. Доповідь є компілятивною, не містить ознак аналітичної чи дослідницької діяльності. Відсутнє бачення проблеми, мети та механізмів реалізації. Доповідь є плагіатом або передруком з мережі Інтернет; проблема не розкрита або дана інформація не в контексті завдання; завдання не виконано. Автор(ка) не в змозі презентувати

		матеріал в аудиторії.
	1 бал	Здобувач подає ідею доповіді без чіткого розуміння проблеми. Визначено загальну мету, але відсутня логіка між елементами доповіді (мета – завдання – інструменти). Відсутнє обґрунтування актуальності ініціативи. Відчувається недостатній рівень самостійності. Наявні суттєві логічні помилки. Виконані завдання частково є результатом власної оригінальної роботи. Не продемонстровано аналіз і редагування згенерованого III тексту, не застосовано критичне мислення, не оцінюються доречність, точність та надійність отриманої інформації.
	2-3 бали	Доповідь не дуже якісна, не опрацьована актуальність теми, теоретичний аналіз дано описово, змістовний матеріал представлений схематично, тема не розкрита, частина значимої інформації відсутня, робота не відповідає обсягу, її оформлення не відповідає вимогам. Автор(ка) представив власну позицію за даною проблематикою на побутовому рівні без аргументації, висновки є нелогічними і необґрунтованими, творчий підхід відсутній. Виконані завдання частково є результатом власної оригінальної роботи. Не продемонстровано аналіз і редагування згенерованого III тексту, не застосовано критичне мислення, не оцінюються доречність, точність та надійність отриманої інформації. Надано фрагментарний опис процесу взаємодії з генеративним III, включаючи використані запити та методи обробки отриманих результатів генерації. У виконанні презентації наявні суттєві недоліки і є окремі недоліки у її оформленні. Побудова презентації не дає чіткого уявлення про тему дослідження. Презентація погано організована, без творчих знахідок, багато необхідних елементів пропущені. В ній не визначені ключові положення, інформація не точна, на більшість запитань не можливо знайти відповідь. За змістом і структурою презентація не відповідає вимогам, відсутня логіка. Оформлення і мова мають суттєві недоліки щодо відповідності академічним стандартам. Автор(ка) не впевнено презентує матеріал в аудиторії, губиться у відповідях на питання від аудиторії, відповіді на запитання фрагментарні або відсутні.
	4 – 5 балів	Ідея доповіді визначена, сформульовано мету та базові завдання, однак реалізаційна частина (інструменти, ресурси, зацікавлені сторони)

		прописані поверхнево або непослідовно. Актуальність окреслена фрагментарно. Спостерігається базове розуміння принципів громадянських ініціатив, однак відсутній критичний чи аналітичний підхід. Часткові порушення логіки та структури викладу. У доповіді наявні ознаки компіляції, відсутні узагальнення. Порушена логіка представленого матеріалу. Деякі висновки є нелогічними і необґрунтованими. Власна думка не достатньо аргументована фактами, творчий підхід відсутній. Виконані завдання частково є результатом власної оригінальної роботи. Частково продемонстровано теоретичний аналіз згенерованого III тексту, але не представлено навички його редагування, не застосовано критичне мислення, не оцінюються доречність, точність та надійність отриманої інформації. За змістом і структурою робота є логічною й фаховою, але частково не відповідає вимогам. Оформлення і мова частково відповідають академічним стандартам. Не завжди вказано, які частини були створені за допомогою III. Автор(ка) не впевнено презентує матеріал в аудиторії, губиться у відповідях на запитання.
	6-7	Доповідь якісна із незначними порушеннями, опрацьована актуальність теми. Представлено власну точку зору при розкритті проблеми. Проблема розкрита з використанням сучасного аналітичного і методологічного інструментарію, основних термінів і понять у контексті відповіді (теоретичні зв'язки й обґрунтування не присутні або явно не простежуються). Дано аргументацію своєї думки з опорою на факти, є творчий підхід. Проте наукове обґрунтування виконано схематично, позиція автора(ки) і наукові/навчальні тексти формально узгоджені, зустрічається порушення логіки викладу. Виконані завдання є результатом власної оригінальної роботи. Проведено інтерпретаційний аналіз і редагування згенерованого III тексту, застосовано критичне мислення, але не оцінюються доречність, точність та надійність отриманої інформації. Презентація виконана з дотриманням академічних вимог. У цілому, за змістом і структурою доповідь відповідає вимогам, логічна, фахова. Оформлення і мова відповідають академічним стандартам. Наявні вказівки, які частини були створені за допомогою III. Автор(ка)

		впевнено презентує матеріал в аудиторії, але губиться у відповідях на запитання.
	8 – 9 балів	Представлено логічно впорядковану модель ініціативи: окреслена проблема, сформульовано мету, завдання, очікувані результати. Продемонстровано розуміння суспільного контексту. Є посилання на відповідні приклади/досвід інших ініціатив. Пропонуються реалістичні механізми реалізації. Доповідь аргументована, але не повністю глибока в аналітичному вимірі. Стиль викладу здебільшого дотримується академічних норм, незначні помилки можливі. Доповідь виконана без використання ШІ, але його застосування було здійснено для пошуку джерел, що містять позиції та думки вчених про напрями та способи вирішення поставленого завдання (з обов'язковим посиланням на відповідні джерела).
	10 балів	Здобувач демонструє глибоке розуміння проблеми та логіку її вирішення через громадську ініціативу. Доповідь структурована, логічно вибудована, містить всі ключові компоненти (проблема, мета, завдання, інструменти реалізації, партнери, ризики, очікувані результати, вплив). Є інноваційний елемент або оригінальний підхід. Застосовано приклади/аналоги. Виклад послідовний, чіткий, із дотриманням стилістичних і мовних норм. Високий рівень самостійності, аргументованості та креативності. Доповідь підготовлена без використання ШІ.

Критерії оцінювання підсумкового контролю (екзамен)

Для навчальної дисципліни «Європейські студії: європейське суспільство, політики, євроінтеграція» за навчальним планом передбачає підсумковий контроль у формі усного екзамену, відводиться 20 балів. Здобувач вищої освіти може скласти екзамен, якщо кількість отриманих впродовж вивчення дисципліни балів не менше як 40. Накопичені здобувачем бали під час вивчення навчальної дисципліни не аналюються, а сумуються. Оцінка за екзамен не може бути меншою за кількість накопичених ним балів. На практичному занятті, під час презентації ІНДЗ/практичних завдань здобувач за умови використання ШІ повинен надати короткий коментар: як саме він його використовував? Що вдалося, а що було неточним? Як він оцінює його допомогу? (Це дозволяє побачити процес мислення, а не лише результат).

Бали	Критерії
------	----------

0 балів	Здобувач не відповідає на запитання.
1-5 балів	Здобувач розпізнає деякі об'єкти вивчення та визначає їх на побутовому рівні, може описувати деякі об'єкти вивчення; має фрагментарні уявлення з предмета вивчення; використовує елементарні прийоми виконання практичного завдання.
6-10 балів	Здобувач знає окремі факти, що стосуються навчального матеріалу; виявляє здатність елементарно висловлювати думку; виконує частину практичного завдання.
11-15 балів	Здобувач надає відповіді на запитання в цілому правильні, але здобувач припускається помилок у визначеннях. Здобувач робить власні висновки, наводить приклади практичного використання; виконує практичне завдання з незначними огріхами.
16-20 балів	Здобувач надає відповіді на запитання повні, обґрунтовані, логічно побудовані, з прикладами практичного використання; відповідаючи, здобувач розмірковує, робить власні висновки виконує правильно практичне завдання.

Критерії оцінювання за всіма видами контролю

Сума балів	Критерії оцінки
Відмінно (90-100 A)	Здобувач демонструє міцні знання навчального матеріалу з питань суспільства, політики та процесів євроінтеграції, обґрунтовано аналізує та приймає рішення у різних нестандартних ситуаціях, пов'язаних із європейськими політичними та соціальними процесами; застосовує теоретичні положення дисципліни для виконання практичних завдань у сфері дослідження та аналізу громадянського суспільства, політичних інституцій і євроінтеграційних процесів. При виконанні практичних завдань здобувач проявляє здатність самостійно розв'язувати поставлені завдання, активно включається в дискусії, аргументовано відстоює власну позицію з питань, що розглядаються. Оцінка нижче 100 балів може бути обґрунтована недостатнім розкриттям теоретичних аспектів дисципліни або проявом невпевненості у тлумаченні складних політичних та практичних ситуацій, пов'язаних із європейським суспільством і процесами інтеграції.
Добре (82-89 B)	Здобувач демонструє знання та володіння навчальним матеріалом у обсязі, що відповідає програмі дисципліни, здійснює аналіз можливих політичних та соціальних ситуацій у європейському контексті та вміє застосовувати теоретичні положення для вирішення практичних завдань у сфері громадянського суспільства та євроінтеграційних процесів, допускаючи при цьому незначні помилки. При виконанні практичних завдань здобувач самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких є мінімальною.
Добре (74-81 C)	Здобувач має достатній рівень опанування навчального матеріалу, володіє основними теоретичними положеннями, що відповідають

	програмі дисципліни «Європейські студії: суспільство, політика, євроінтеграції». Аналізує приклади функціонування громадянського суспільства та політичних процесів у європейському контексті, механізми участі громадян і реалізації євроінтеграційних ініціатив, вирішує практичні ситуації, хоча може припускатися окремих помилок, які усуває за допомогою викладача або однокурсників. Вміє пояснити ключові концепти, наводить коректні відповіді щодо змін ролі громадянського суспільства, політичних інституцій та інструментів участі за змінених умов. Демонструє впевнене володіння алгоритмами аналізу та ухвалення рішень у сфері громадської активності та євроінтеграційних процесів; помилки не мають системного характеру.
Задовільно (64-73 D)	Здобувач розуміє основні положення навчальної дисципліни, що є визначальними для аналізу європейських суспільних та політичних процесів, та орієнтується у способах вирішення практичних завдань. Усвідомлює зміст практичних ситуацій у сфері громадянського суспільства та євроінтеграційних процесів, має пропозиції щодо можливих шляхів їх розв'язання. Самостійно виконує завдання за зразком, проте допускає значну кількість неточностей і помилок, які усуває за підтримки викладача або однокурсників. Розуміє ключові принципи функціонування громадянського суспільства, етичні норми та правила взаємодії громадськості з владними інституціями у європейському контексті.
Задовільно (60-63 E)	Здобувач поверхнево опанував навчальний зміст, передбачений програмою дисципліни, володіє основними положеннями на мінімально допустимому рівні. Знання щодо функціонування громадянського суспільства, ролі громадських ініціатив, механізмів взаємодії з органами влади та політичних процесів у європейському контексті є несистемними й фрагментарними. Виконання практичних завдань має формалізований характер: здобувач дотримується загального алгоритму, проте виконує завдання зі значними труднощами та за підтримки викладача. Демонструє нестійкі навички аналітичного мислення та комунікації у сфері громадянської участі; відсутнє глибоке розуміння логіки суспільних і політичних процесів та взаємозв'язку між громадськими ініціативами, політичними інституціями і демократичним врядуванням.
Незадовільно (35-59 FX)	Здобувач має фрагментарні знання, опанувавши менше половини навчального змісту, передбаченого програмою дисципліни. Відсутнє цілісне розуміння ключових понять щодо громадянського суспільства, політичних інститутів, форм участі громадян та ролі громадських ініціатив у європейському контексті. Працює пасивно; практичні завдання виконує з численними помилками та здатен виправляти лише окремі помилки під час нескладних завдань. Не виявляє належного рівня аналітичного мислення та не демонструє достатніх знань для самостійного опрацювання матеріалу.

Засоби діагностування результатів навчання

Оцінювання: індивідуальне опитування, колективна співбесіда, перевірка виконання практичних завдань, письмове опитування, презентація результатів самостійної роботи, екзамен.

Демонстрування результатів навчання: дискусія, усні доповіді, робота в парах, робота в команді, тренінг, презентація результатів самостійної роботи з використанням/без використання ІІІ.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Державна політика у сфері європейської інтеграції України: теорія, методологія, практика: монографія. Харків: «Діса плюс», 2020. 364 с. (international-relations-tourism.karazin.ua)
2. Державно-адміністративні інновації: європейський досвід: дидактичні матеріали / за ред. О.М. Руденко. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2022. 252 с (http://eurodev.uzhnu.edu.ua/images/files/RUD_2022_compressed.pdf)
3. Європейський Союз у міжнародних відносинах: навчальний посібник. Київ: Інститут міжнародних відносин Київського університету, 2021. 560 с. (e-learning.iir.edu.ua)
4. Міжнародні практики у сфері європейських студій: український досвід. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2023. 100 с. (financial.lnu.edu.ua)
5. Огляд програм ЄС, доступних для заявників з України. Київ: Фонд «Східна Україна», 2024. 60 с. (<https://eef.org.ua/wp->

<content/uploads/2024/03/Posibnyk-Oglyad-program-YES-dostupnyh-dlya-zayavnykiv-z-Ukrai-ny.pdf>)

6. Рєзнїков В. В.. *Державна полїтика у сферї європейської їнтеграції України: теорїя, методологїя, практика: монографїя*. Харків: «Дїса плїус», 2020. 364 с. (international-relations-tourism.karazin.ua)

7. Сучасна полїтика розвитку Європейського Союзу: навчальний посїбник / Упорядкування В. І. Андрейка. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2022. 304 с. (http://eurodev.uzhnu.edu.ua/images/files/AND_2022.pdf)

8. Шевчук Д., Лебедюк В., Шершньова О., Стемпнєвський Т. (ред.). *Вступ до європейських студїй: навчальний посїбник*. Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академїя», 2020. 278 с. (ec.europa.eu)

Допомїжна

1. Gender and European Integration. ResearchGate, 2021. https://www.researchgate.net/publication/5014888_Gender_and_European_Integration

2. Gendering EU Security Strategies: A Feminist Postcolonial Perspective. Taylor & Francis Online, 2023. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09662839.2023.2232742>

3. Gender and Crises in European Economic Governance: Is this Time Different?". Wiley Online Library, 2022. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/jcms.13273>

4. Hedikova N., Muzychenko G. Reforming the institute of Local Government: Current Polish and Ukrainian Cases. European Journal of Transformation Studies. 2021. Vol.9. No.1. P.87-100. Vol.7. No.4. P.8-17.

5. Європейський Союз : навч. посїб. / [А. О. Бояр (кер. авт. кол.), Н. П. Карпчук, Н. І. Романюк та їн.] ; за ред. А. О. Бояра, С. В. Федонюка. Київ : ФОП Маслаков, 2020. 600 с. <https://lib.lntu.edu.ua/sites/default/files/2021->

01/European_Union_textbook_0.pdf

6. Музиченко Г. В., Коляда Т. А. Зростання ролі держави в регулюванні темпів соціально-економічного розвитку як індикатор інтеграції України в європейський простір. Політікус. 2022. № 4-1 (спецвипуск), С. 72-78. URL: http://politicus.od.ua/spec_2022/11.pdf

7. Музиченко Г. В. Фінансування політичних партій як політико-правовий механізм протидії політичній корупції в Європейських країнах. POLITICUS. 2020. №5. 80-84.

8. Muzychenko G. Ukraine`s Integration into the European Education Environment: Challenges and Development Perspectives. Eurasian commonwealth: Ukraine as a crossroads of Europe and Asia. Scientific monograph / Edited by Muzychenko Ganna, Doctor of Political Science, Professor ; South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2024. 234 p. URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/view/531/14088/29519-1>

9. Royuela, V., & López-Bazo, E. Understanding the process of creation of European identity — the role of Cohesion Policy. Investigaciones Regionales. https://investigacionesregionales.org/wp-content/uploads/sites/3/2020/04/3.-Royuela_vf.pdf

10. Key points to navigate the EU Migration and Asylum Pact. URL: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://eurochild.org/uploads/2024/03/Key-points-to-navigate-the-EU-Migration-and-Asylum-Pact.pdf?>

11. 10 years after Europe's migration crisis, the fallout reverberates in Greece and beyond. URL: <https://apnews.com/article/greece-lesbos-migration-european-union-0baa65ce50a9e19c2680e684533d2fed>

12. Tartaglia, G., & Inserra, R. International mobility programmes, European identity and the satisfaction with EU policies (preprint). ResearchGate. https://www.researchgate.net/publication/377277032_International_mobility_program

mes European identity and the satisfaction with EU policies

13. Ugur Tekiner The 'European (Union) Identity': An Overview. URL: <https://www.e-ir.info/2020/04/15/the-european-union-identity-an-overview>
14. Understanding the Gender Regime in the European External Action Service". SAGE Journals, 2021. <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0010836719895296>
15. The Progressive Gendering of the European Union's Economic Governance". JCER Journal, 2020. <https://www.jcer.net/index.php/jcer/article/download/1150/920/7359>
16. Швець С. Л. «Формування місцевої міграційної політики в контексті локальної демократії». Актуальні проблеми державного управління, 2021, № 4. С. 14–21.
17. Shvets S., Rostetska S. Formation of a new paradigm of global political and migration processes under the influence of military activities in Ukraine. Baltic Journal of Economic Studies, 9(5), 2023, 241-251.
18. Швець С. Л. Міграційні конфлікти у політичному вимірі. Розділ монографії. Політичні конфлікти і кризи в сучасній Україні і світі: практична реалізація врегулювання. За заг. редакцією Щедрової Г. П. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля. 2021. С.114-134

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека Університету Ушинського : офіційний сайт. URL : <https://library.pdpu.edu.ua/>
2. Голос України. Газета Верховної Ради України. URL : www.uamedia.visti.net/golos
3. Економіка України. Політико-економічний журнал. URL : <http://www.economukraine.com.ua/>
4. Кабінет Міністрів України. URL: www.kmu.gov.ua

5. Макроекономічна статистика. Національний банк України. URL : <http://www.bank.gov.ua>.
6. Міністерство економіки. URL : www.me.gov.ua
7. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL : <http://www.nbuv.gov.ua>
8. Національна Парламентська бібліотека України URL : <http://www.nplu.kiev.ua/>
9. Одеська національна наукова бібліотека : офіційний сайт URL : <http://odnb.odessa.ua/>.
10. Офіційний WEB- сайт МВФ. URL : <http://www.imf.org>
11. Офіційний сайт Державного комітету статистики України: URL : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
12. Українська асоціація маркетингу URL : <http://uam.in.ua/rus/projects/marketing-in-ua/>

Інформаційно-аналітичні сайти

1. Сайт Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. URL : <http://www.ipiend.gov.ua/>
2. Сайт Українського незалежного центру політичних досліджень URL : <http://www.ucipr.kiev.ua/>
3. Сайт Українського центру політичного менеджменту URL : <http://www.politik.org.ua/>
4. Сайт Інтернет-портал аналітичних центрів України надає аналітичним центрам право публікувати свої матеріали (новини, аналітичні огляди, прогнози). За матеріалами сайту проводяться дискусії; відвідувачі сайту мають можливість залишити свої коментарі. URL : <http://www.intellect.org.ua>

5. Сайт Інституту економічних досліджень та політичних консультацій наводить місячний економічний моніторинг України, моніторинг інфраструктури України, наукові матеріали, книги. URL : <http://www.ier.com.ua>

6. The Political groups of the European Parliament. URL: <https://surli.cc/hcxrnf>

7. The European Parliament: electoral procedures. URL: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/21/the-european-parliament-electoral-procedures>